

**Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra žurnalistiky**

**PRÁVNÍ REGULACE FOTOGRAFOVÁNÍ
A ZVEŘEJŇOVÁNÍ FOTOGRAFIÍ V MÉDIÍCH
A ODPOVĚDNOST FOTOGRAFA, REDAKTORA
A VYDAVATELE ZA JEJICH OBSAH A ZPŮSOB
POUŽITÍ**

Bakalářská diplomová práce

Tereza ŠUPKOVÁ

Vedoucí práce: JUDr. Petr OSINA, Ph.D

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma Právní regulace fotografování a zveřejňování fotografií v médiích a odpovědnost fotografa, redaktora a vydavatele za jejich obsah a způsob použití zpracovala sama. Uvedla jsem všechny použité prameny a zdroje, ze kterých jsem čerpala.

(Práce obsahuje 97 399 znaků)

V Olomouci dne 14. 05. 2012

.....
Tereza Šupková

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu práce JUDr. Petru Osinovi, Ph.D za rady a konstruktivní připomínky a mé matce JUDr. Marii Šupkové za trpělivost při objasňování významů právnických formulací žurnalistickému laikovi i pomoc při zajišťování odborné literatury a právních předpisů.

ABSTRAKT

Má teoretická práce (Právní regulace fotografování a zveřejňování fotografií v médiích a odpovědnost fotografa, redaktora a vydavatele za jejich obsah a způsob použití) shrnuje a analyzuje českou právní úpravu práce fotografů pořizujících snímky zejména pro komerční využití a publikaci v médiích, a to především ve vztahu k omezením, které musí při své práci respektovat. A to z hlediska míst, kde je fotografování zakázáno či umožněno pouze s předchozím povolením, z pohledu subjektů a objektů, které mají být na snímcích zachyceny i způsobu jejich zobrazení na snímku z hlediska občanskoprávního i trestněprávního. To vše s poukazem na rozdíly v povinnostech a omezeních fotografů profesionálů a lidí, pořizujících snímky pro osobní potřebu.

Zabývá se také odpovědností fotografa, redaktora a vydavatele za obsah zveřejněných fotografií v tisku a způsob jejich použití z hlediska ochrany osobnostních práv, práv autorských, ochrany zájmů regulovaných trestněprávními předpisy i z pohledu etiky novináře, a to s přihlédnutím ke stávající soudní judikatuře.

Okrajově jsem se zmínila i o poznatcích z regulace fotografování v jiných zemích.

KLÍČOVÁ SLOVA

Právní regulace fotografování, tiskový zákon, autorské právo, ochrana identity poškozených, zveřejňování fotografie, odpovědnost za zveřejnění fotografie

ABSTRACT

My theoretical work (Legal regulation of photographing and publishing photographs in the media and the responsibility of the photographer, editor and publisher for their content and method of use) summarizes and analyzes Czech labour legislation regarding photographers taking images for commercial use and their publication in the media, particularly in relation to the constraints they have to respect during their work. It also addresses the places where photography is prohibited or allowed only with prior authorization from subjects and objects captured in the images and how they view the images in terms of civil and criminal law. The work highlights the differences in requirements and limitations between professional photographers and people taking images for personal use. It also addresses the responsibility of the photographer, editor and publisher for the content of photos published in the press with regard to the protection of personal rights, copyrights and the protection of the interests of the regulated criminal law from the perspective of the ethics of journalists, taking into account the existing case law.

I have also tried to point out the differences in the law governing photographers' work in the Czech Republic compared to other countries

KEY WORDS

Legal regulation of photographing, press law, copyright law, protection of victim's identity, publication of photographs, responsibility for publishing the photographs

Obsah

Úvod	1
1. Cíle a metodologie práce.....	6
2. Právní úprava pořizování a užití fotografií na území ČR.....	9
3. Regulace fotografování (pořizování snímků).....	10
3.1 ochrana státního zájmu, průmyslového tajemství a bezpečnostní důvody.....	13
3.2 místo pořizování snímku	14
3.3 fotografování osob a věcí	18
3.4 respektování náboženských a kulturních zvyklostí	19
3.5 způsob vyobrazení.....	21
3.6 ochrana dle autorského zákona	21
4. Právní úprava zveřejňování fotografií v tisku a na internetu.....	26
4.1 osobní nebo komerční využití snímků	27
4.2 omezení z pohledu osobnostních práv	28
4.3 zveřejňování fotografií se závadným (protiprávním) obsahem.....	33
4.3.1 protiprávní zveřejnění fotografií	34
5. Odpovědnost fotografa, redaktora a vydavatele za obsah zveřejněné fotografie	39
6. Srovnání české a zahraniční regulace pořizování fotografií a jejich zveřejňování	46
6.1 poznatky zahraničních i českých fotografů s focením v cizích zemích	48
Závěr	50
Literatura, použité zdroje	53

Úvod

Za dobu své existence si média získala respekt a významné postavení po celém světě a jistě ne bezdůvodně používá označení sedmá velmoc světa.¹ Jejich schopnost ovlivnit myšlení, jednání a rozhodování miliónů lidí je nesporná.

Média všeho druhu nejsou jenom zdrojem aktuálních informací o politicko-hospodářském dění doma i v zahraničí, ale i průvodcem po místech, kam se většina čtenářů během svého života ani nedostane, zprostředkovatelem společenských a kulturních událostí a glosátorem technických novinek a výsledků vědeckých výzkumů po celém světě.

Z hlediska rozsahu svobody projevu jsou média významným ukazatelem vyspělosti té které společnosti. Dokážou formovat a ovlivňovat veřejné mínění, podněcovat k všeobecným diskusím. Ale také podsouvat způsob hodnocení jednotlivých v tisku nastolených témat, a to vhodně zvolenou formou jejich prezentace. Proto by si jak novináři, tak vydavatelé měli uvědomit odpovědnost, která na nich při výkonu jejich každodenní práce leží a dbát přitom nejenom na dodržování právních předpisů regulujících jejich činnost, ale zejména respektovat profesní etické kodexy.²

V České republice prošla média, jejich podoba, ale i jejich právní regulace v posledních 20 letech velkými změnami. I když formálně právní normy, zejména zákon č. 184/1950 Sb., o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů

¹ „Označení masových médií (původně jen periodického tisku), které má vyjadřovat jejich moc a vliv ve společnosti. Termín údajně pochází od Napoleona. Počátkem 19. století proti němu válčily čtyři velmoci: Anglie, Rusko, Rakousko a Prusko. Za pátou velmoc, která proti Francii bojovala, Napoleon označil noviny Rheinischer Merkur – tak vznikl termín šestá velmoc. Sedmou se média stala poté, co se mezi evropské velmoci začala počítat i Itálie. Někdy jsou média označována také jako čtvrtá moc (v návaznosti na systém moci zákonodárné, výkonné a soudní).“

http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=394361&s_lang=2&detail=1&title=sedm%E1+velmoc

² „Deklarace ministrů států zúčastněných na 4. Evropské konferenci o politice hromadných sdělovacích prostředků konané v Praze v prosinci 1994 uznala v bodě 11 c, že "novináři mají právo přijímat své vlastní samoregulační normy např. ve formě etického kodexu." V rezoluci č. 2 této konference se říká, že kodexy chování mají být "dobrovolně přijaty a dobrovolně uplatňovány" a že "výkon novinářského povolání je založen zejména na základním právu na svobodu projevu, zaručenou článkem č. 10 Evropské konvence o lidských právech." Kodexy chování novinářů, které byly přijaty v řadě evropských demokratických zemí se snaží různým způsobem sladit práva a svobody novinářů s právy a svobodami občanů tak, aby se nedostávaly do konfliktu, a stanovit odpovědnost novinářů za jejich činnost. Syndikát novinářů České republiky na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracoval **Etický kodex novináře**, který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu.“

<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>

a později zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, vymezovaly základní prostor, ve kterém se média mohla pohybovat, meze tohoto pohybu byly určovány zejména dokumenty a nařízeními KSČ, cenzurními institucemi a v neposlední řadě i materiály Československého svazu novinářů. Nehledě na ústavou deklarovanou svobodu projevu a zákaz cenzury, právní předpisy upravující média, zejména tisk a rozhlas, vykazovaly až do sametové revoluce znaky totalitního systému jejich řízení a kontroly.³ Samotná média plnila zejména úlohu významného nástroje upevňování politické moci a ideologické propagace.⁴

Až v devadesátých letech minulého století se z novinářské a vydavatelské práce stala činnost, která vedle svých nezpochybnitelných úloh spojených s prosazováním ústavně zaručených práv svobody projevu a s poskytováním informací⁵ o dění kolem nás, mohla být opět předmětem podnikání.⁶

Vedle nesporné demokratizace obsahu médií v souvislosti s politickými změnami v České republice, projevují se i negativní důsledky kdysi nemyslitelné konkurence v této oblasti. Ve snaze uspět v této specifické oblasti podnikání na volném trhu, využívají novináři, následně i šéfredaktoři a pochopitelně samotní vydavatelé všechny dostupné prostředky ke zvýšení publicity, nákladu novin a časopisů, pestrosti a zajímavosti obsahu tiskovin.

Zrychlující se doba vyžaduje rychlé předávání zpráv, údajů a informací. Jediná správně zvolená fotografie dokáže často nahradit dlouhý text s popisem situace, se kterou chce publicista veřejnost seznámit. Díky rozvoji digitálních technologií lze

³ JAKUB KONČETÍK, PAVEL VEČEŘA, PETR ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, Portál, s.r.o. Praha 2010

⁴ Posláním tisku dle prvního „poučovacího“ tiskového zákona č. 189/1950 bylo „*napomáhat budovatelskému úsilí československého lidu a jeho boji za mír a spolupracovat na jeho výchově k socialismu*“ (§ 1 odst. 1 cit. zákona). Pozdější zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, se částečně v návaznosti na přijatou ústavu z roku 1960, snažil vrátit mezi poslání tisku m.j. informační činnost a možnost realizace svobody projevu. Periodický tisk a ostatní hromadné informační prostředky měli občané využívat k tomu, „*aby jejich prostřednictvím získávali informace, veřejně vyjadřovali své názory ke všem otázkách života společnosti a státu a iniciativně uplatňovali své podněty i návrhy*“ (§ 1 odst. 1 cit. zákona). Toto právo mělo sice sloužit rozvoji osobnosti a uplatnění osobnosti občanů, ale zároveň a především sledovalo „*upevnění a rozvoji socialistické společnosti*“ (§1 odst. 1 in fine).

⁵ Čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod – ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006 str. 18

⁶ Zákaz soukromého podnikání v tisku poprvé deklaroval zák. č. 189/1950. Také pozdější zákon č. 81/1966 Sb. ve svém ust. § 1 odst. 2 jednoznačně určil, že vydavatelské a tiskové podniky, rozhlas, televize, film a jiné hromadné informační prostředky nemohly být předmětem soukromého podnikání, což mělo být materiální zárukou svobody projevu, slova a tisku i společenského poslání periodického tisku a ostatních hromadných informačních prostředků.

v současnosti poslat fotografii ve vysokém rozlišení doslova několik sekund poté, co se na ní zachycená událost stala, a to z téměř jakéhokoliv místa na Zemi, zatímco ještě před 15 lety bylo potřeba ke skenování a následnému přenosu jednoho barevného obrázku ze vzdáleného místa do zpravodajské kanceláře podstatně více času. I z tohoto důvodu je téměř nemyslitelné, že by se novinář obešel bez jednoho z nejdůležitějších nástrojů umožňujícího akcentovat obsah předávané informace, dokreslit publikovaný článek, příp. vyburcovat čtenáře k přečtení si otištěného textu. Tímto nástrojem je fotografie.⁷

Fotografování je dnes ve srovnání s dřívějšími technickými možnostmi mnohem jednodušší a přitom umožňuje podstatně detailnější a přesnější zachycení zobrazované skutečnosti. Když k tomu přiřadíme negativní projevy konkurenčního boje, jako je snaha o skandalizování veřejně známých osob, ignorování základních etických norem, bulvární přístup ke zveřejňování zpráv (politických, společenských dopravních apod.), vše s cílem zvýšení nákladu a tedy i zisku, dostává se způsob pořizování a následného využívání získaných fotografií často do střetu s tradičně či nově uznávanými právy na ochranu bezpečnosti obchodního a průmyslového tajemství, ochranu vlastnických a majetkových zájmů či autorských práv a zejména ochranu práv osobnostních (soukromí, čest, dobrá pověst).

Novinářská fotografie má přitom nejenom funkci informativní (dokumentární, reportážní), ale obvykle i funkci emotivní. Je totiž schopna podněcovat jedince nebo instituce k nápravě nedostatků a křivd (sociálních, ekologických apod.), které jsou ze zveřejněných snímků patrné. Současně ale může svým nevhodným obsahem, nezákonným způsobem jejího pořízení nebo zveřejněním v rozporu s platnou právní úpravou zasáhnout do osobnostních práv a svobod třetích osob chráněných právním řádem České republiky.

⁷ Fotografie (z řeckého fōs „světlo“ a grafis „štětec“) je proces získávání a uchování obrazu pomocí záznamu světla tak, jak jej odrážejí objekty, na světlo citlivé médium pomocí časově omezené expozice. Tento proces je realizován mechanickými, chemickými nebo digitálními přístroji – fotoaparáty

Problematika pořizování a užití (zveřejnění) fotografie není u nás upravena v rámci jednotného právního režimu – jakýmsi mediálním právem, které by souhrnně zahrnovalo jak právní předpisy⁸ týkající se řízení a provozování médií, tak předpisy upravující profesní činnosti s realizací mediální práce spojené, t.j. např. i fotografování a jeho právní regulaci jak z hlediska pořizování snímku, tak z hlediska jejich následného využívání (k reklamním účelům, ke zveřejnění v tisku a podobně).

Ve snaze minimalizovat riziko případné odpovědnosti za porušení zákonem chráněných zájmů třetích osob musí se osoby zabývající se fotografováním, tedy i fotožurnalisté, seznámit s obsahem mnoha zákonů, vyhlášek, vládních nařízení apod., není-li regulace jejich fotografické práce kompletně shrnuta v jednom právním předpisu, příp. v rámci jednoho oboru práva. Protože i roztržitá právní úprava, byla-li ve smyslu článku 52 Ústavy České republiky⁹ vyhlášená zákonem daným způsobem, je pro všechny závazná a vymahatelná.¹⁰

Je nezbytné si uvědomit, že porušení těchto předpisů při pořizování snímků a zejména při jejich následném zveřejnění, zakládá nejenom odpovědnost fotografů, ale prvotně ve vztahu k poškozeným subjektům především odpovědnost vydavatelů, m.j. periodického tisku¹¹ za škodlivé následky, které mohou se zveřejněním snímku souviset.

⁸ „Právní předpis (P.) je jedním ze stěžejních pramenů práva. Nazývá se někdy též obecně závazný normativní právní akt. P. je výsledkem záměrné činnosti nazývané legislativní proces (v širokém slova smyslu), jedná se o takové rozhodnutí orgánů veřejné moci, které obsahuje právní normy. Typický je apriorní způsob tvorby práva, založené na P., neboť právní normy jsou vytvářeny jako předem daná pravidla chování (na rozdíl od soudcovského práva). P. jsou rozhodujícím pramenem práva v kontinentálním typu právní kultury. Příznačná je hierarchická výstavba soustavy P. založená na zákonu jako předpisu s nejvyšší právní silou. Zákony jsou schvalovány parlamenty v legislativním procesu (v užším slova smyslu). Zákonodárce může delegovat legislativní pravomoc v určitém rozsahu na orgány výkonné, tj. na vládu a správní úřady, které mohou vydávat P. *secundum et intra legem* (na základě zákona a v jeho mezích). V rámci samostatné působnosti vydávají P. i zastupitelstva územních samosprávných celků (obcí a krajů). Zákony a další P. získávají po 2. světové válce na významu i v angloamerickém typu právní kultury (tzv. *statute law*)“. (DUŠAN HENDRYCH, a kolektiv, Právníký slovník, 3. vydání, 2009, on-line verze na www.beck-online.cz)

⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., čl. 52 „(1)K platnosti zákona je třeba, aby byl vyhlášen.(2) Způsob vyhlášení zákona a mezinárodní smlouvy stanoví zákon.“ (ÚZ číslo 581, nakladatelství SAGIT, 2006 str. 9, ISBN 80-7208-587-5)

¹⁰ Vyhlášení zákonů a jiných právních předpisů ve Sbírce zákonů má ryze praktické odůvodnění, a to fikci o znalosti práva (*neznalost zákona neomlouvá*) Publikací právního předpisu ve sbírce zákonů nebo zveřejněním vyhlášek územních správních celků zákonem danou formou – úřední deska, existuje nevyvratitelná právní domněnka, že s obsahem předpisu je seznámen každý

¹¹ Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) § 4 „Za obsah periodického tisku odpovídá vydavatel“, přičemž periodickým tiskem se dle § 3 písm. a) zákona rozumí „noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce“.

Přestože v České republice neexistuje v současné době právní úprava obsahující přímo zákaz fotografování, v mnoha jiných státech platí rozsáhlá regulace k ochraně zejména státních a bezpečnostních zájmů. Silná právní regulace bývá obvyklá v oblastech s nestabilními politickými či bezpečnostními poměry, v totalitních státech, ale také v zemích, kde je kladen zvýšený důraz na ochranu osobního soukromí nebo autorských práv (USA, Kanada). Je proto v zájmu každého fotografa, profesionála i turisty, který se do takových zemí dostane a hodlá zde pořizovat snímky, aby si předem případná omezení zjistil a vyhnul se tak riziku odebrání fotoaparátu, zničení pořízeného materiálu nebo dokonce trestního stíhání.^{12 13}

¹² V Lusace (Zambie) byli 22. 10. 2011 zadrženi tři čeští občané obvinění ze špionáže na základě toho, že si údajně pořídili náčrtky vstupu do kasáren a na vojenskou základnu. Přitom si trojice si jako běžní turisté pouze fotografovala zajímavé objekty. „*Na jedné z fotografií jež vzbudily pozornost policie, je podle českého velvyslanectví tabule se zákazem vstupu u veřejné silnice před kasárenami Mikango; podle obviněných je ale za tabulí vidět pouze les, v němž se vojenský prostor zřejmě nachází. Druhý snímek zachycuje dvě zastaralá letadla připevněná na kovové sloupy před vchodem na leteckou základnu téměř v centru města; jedním z nich je Albatros L29 české výroby. Na třetím snímku jsou sochy buvolů před dalšími kasárenami a na čtvrtém je vidět vchod do prezidentského paláce, který je jednou z nejvýraznějších dominant Lusaky. "Všechny snímky byly pořízeny z veřejně přístupných prostor, doslova z ulice," zdůrazňuje české velvyslanectví“.* http://www.lidovky.cz/v-zambii-obvinili-cechy-ze-spionaze-fotili-letiste-fw9-/ln_zahranici.asp?c=A111022_133232_ln_zahranici_mc

¹³ V indonéské provincii Západní Papua byl 8. 2. 2012 zadržen český turista, který fotografoval demonstraci za nezávislost této odlehlé oblasti. Společnost Fincentrum v tiskovém prohlášení posléze uvedla, že zajištěným turistou je šéfredaktor její divize Fincentrum Media Petr Zámečník, a proti jeho zadržení se ohradila. <http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/v-indoneske-papui-byl-zatcen-cech-ktery-fotografoval-demonstraci/752276>

1. Cíle a metodologie práce

Cílem mé bakalářské práce je shrnutí a analýza¹⁴ české právní úpravy regulující pořizování a zveřejňování fotografií, se kterou by měli být alespoň v základních rysech seznámeni novináři i osoby nakládající s pořizovanými fotografiemi jinak než k užití pro své soukromé účely.

Jedná se především o regulaci práce fotografů pořizujících snímky pro komerční využití a publikaci v médiích, a to ve vztahu k omezením, které musí při své práci respektovat jak z hlediska míst, kde je fotografování zakázáno či umožněno pouze s předchozím povolením, tak z hlediska subjektů a objektů, které mají být na snímcích zachyceny i způsobu jejich zachycení na snímku. Přitom jsem se snažila posoudit tato omezení z hlediska trestněprávního i občanskoprávního, ať už jde o práva osobnostní nebo práva autorská. A to i s poukazem na rozdíly v povinnostech a omezeních fotografů profesionálů a osob, které pořizují fotografické snímky pro svou soukromou potřebu. Vycházela jsem pak nejenom z obsahu konkrétních právních norem¹⁵, ale i z dostupných soudních rozhodnutí zabývajících se případy souvisejícími s porušením zákonem chráněných práv, a to speciálně v návaznosti na novinářskou práci, kdy došlo k použití nevhodných snímků nebo jejich zveřejnění v rozporu s právními předpisy.

K naplnění svého cíle a zpracování své práce jsem nejdříve prostudovala související dostupnou literaturu a zejména příslušné právní předpisy tvořící součást

¹⁴ Analýza (z řeckého *ana-lyó*, rozvažovat, rozebírat) znamená rozbor, metodu zkoumání složitějších skutečností rozkladem na jednodušší. Používá se v mnoha vědách i v běžném životě, chceme-li dospět k jistým výsledkům na základě detailního poznání podrobností.

¹⁵ „Právní norma (P.) je obecně závazné pravidlo chování, uznané a vynucované státem (resp. společenstvím států). Má preskriptivní charakter, tj. stanoví žádoucí chování (to, co má být) prostřednictvím dovolení, zákazů a příkazů (tzv. modalit normativnosti) druhově určeným adresátům daného pravidla, právním subjektům. Z hlediska adresátů (recipientů) z P. pro ně vyplývají subjektivní práva a právní povinnosti. Vzhledem k preskriptivnímu charakteru má P. povahu implikace: nastanou-li podmínky určené v hypotéze P., pak se může uplatnit vlastní pravidlo chování (dispozice P.), jinak hrozí sankce (v případě porušení právní povinnosti). Jsou-li právní normy bez sankce, mají se za imperfektní. Za P. se považují jen pravidla obsažená ve formálně (státem, resp. společenstvím států) uznaných pramenech práva. Působností P. se rozumí vymezení rozsahu realizace a aplikace P. z hlediska časového, prostorového, osobního a věcného. Klasifikace P. je možná z více hledisek. Významné je zvláště rozlišení právních norem a podle právní síly (odvozeně od pramenů práva) a podle povahy jejich působení, zejména na kogentní a dispozitivní. Blanketní je taková P., která neupravuje chování právních subjektů, ale zmocňuje k vydání závazného pravidla chování. Souhrn právních norem upravujících jeden druh společenského vztahu se označuje jako právní institut.“ (DUŠAN HENDRYCH a kolektiv, Právníký slovník, 3. vydání, 2009, on-line verze na www.beck-online.cz)

českého právního řádu, které upravují danou problematiku.¹⁶ Jedná se především o Ústavu ČR, Listinu základních práv a svobod, občanský zákoník, trestní zákoník, autorský zákon, tiskový zákon a další, v následujícím textu zmiňované předpisy, obsahují-li určitá omezení, která lze vztáhnout k fotografické činnosti a mnou zpracovanému tématu.

Zajímavé byly z praktického pohledu i poznatky plynoucí z uplatňování daných právních předpisů v soudní praxi. Z hlediska pramenů práva sice nelze rozhodnutí soudů pokládat za pramen českého práva (jako zákony, vyhlášky, obecná nařízení a podobně), ale je obecně známo, že soudy nižších stupňů se při své rozhodovací činnosti, m.j. i o konkrétních nárocích založených fotografickou činností a zveřejňováním snímků, nechávají soudní judikaturou vyšších soudů vést, nejsou-li rozhodnutím a právním názorem soudu vyššího stupně přímo vázány.¹⁷ A to zejména tam, kde právní úprava neřeší detailně projednávanou otázku.

Co se týče použitých postupů, pokusila jsem se analyzovat stávající českou právní regulaci pořizování a následného zveřejňování fotografických snímků, a to v rozsahu jak jsem ji byla schopna dohledat. Poté jsem výsledky svých zjištění a poznatků rozčlenila podle charakteru omezení (právní regulace pořizování fotografií a právní úprava omezující jejich zveřejňování jsou základní dvě skupiny a ty se dále dělí na další okruhy), což se odrazilo na konečném členění mé práce. Odpovědnosti novinářů a vydavatelů za zveřejnění fotografií v tisku a na internetu jsem věnovala samostatnou část, a to v kontextu s obsahem tiskového zákona a publikovanou soudní judikaturou.

Z důvodu zachování kontinuity popisu a přehlednosti zjištěných poznatků jsem práci nečlenila na teoretickou a praktickou část, ale snažila jsem se ji uspořádat spíše tématicky.

Regulace práv a nároků dotčených osob je v základních otázkách upravena celkem jasně,¹⁸ zatímco právní úprava chování fotografů je dosti nepřehledná a zřejmě

¹⁶ Kromě textů vyhlášených zveřejněním ve Sbírce zákonů a textů v knižních publikacích uváděných v seznamu použité literatury, jsem čerpala především z právních předpisů a soudní judikatury publikované na portálu www.beck-online.cz

¹⁷ Občanský soudní řád, zák.č. 99/1963 Sb., § 226 odst. 1 „Bylo-li rozhodnutí zrušeno a byla-li věc vrácena k dalšímu řízení, je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu“.

¹⁸ Zejména osobnostní práva, práva autorská, práva daná tiskovým zákonem, právní ochrana zájmů některých skupin osob vystupujících v trestním řízení.

se mi nepodařilo obsáhnout všechny předpisy, kde se nějaké omezení související s fotografickou činností vyskytuje.

Snažila jsem se také zjistit případné odlišnosti nebo zajímavosti omezení fotografování v jiných zemích, a to pro určité srovnání s právním stavem v České republice. Zde jsem narazila na jistou omezenost zdrojů – většinou stručné informace a diskuse fotografií na internetu nebo odkazy na obsahy některých právních regulací. Důvodem je zřejmě fakt, že ani ve světě není tato oblast upravována nějakým komplexním předpisem. Cílem mé práce ale nebylo nastudovat právní normy toho kterého cizího státu. Spíše jen naznačit, s jakou regulací se v zahraničí setkávají ti, kteří zde fotografují. Proto jsem srovnání provedla shrnutím těchto různorodých poznatků a získaných informací.

Empirická část mé práce¹⁹ představuje závěry, ke kterým jsem dospěla na základě seznámení se s aktuálním stavem českých právních předpisů, se způsobem rozhodování českých soudů o nárocích souvisejících zejména se zveřejňováním fotografií v periodickém tisku a s dotazy a problémy, které fotografové při své činnosti řeší.

¹⁹ Empirie (z řeckého *empeiros*, zkušený) je zkušenost získaná pozorováním, případně pokusem.

2. Právní úprava pořizování fotografií na území ČR

Každý, kdo pořizuje fotografické snímky, tedy i fotožurnalista, by při své práci měl myslet na dvě základní skupiny možných omezení. Omezení právní a omezení morální (lidské). Novináři pak navíc i na omezení profesně etické.

Syndikát novinářů České republiky na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracoval Etický kodex novináře,²⁰ který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu. Z jeho zásad lze pro touto práci zpracovávané téma zdůraznit zejména povinnost

- a) nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv²¹
- b) nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály
- c) nevytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace.

Z hlediska právního je úprava fotografování v České republice vcelku tradičně liberální. Zjednodušeně se dá říct, že u nás lze fotit cokoli a kdekoliv, není-li to výslovně zakázáno. Zejména tedy na veřejně přístupných prostranstvích, v přírodě i na ulici, pokud přitom nejsou porušována práva fotografováním dotčených objektů nebo předpisy omezující vstup a pohyb v místech, kde hodláme fotografické snímky pořizovat.

²⁰ <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>

²¹ Novinářské veřejnosti známý případ redaktorky celostátního deníku, která použila k získání fotografie a informací ohledně týraných dětí v tzv. kuřimské kauze prokazatelně lež. Aby se dostala k bratrovi týraného chlapce, vědomě lhala pracovníkům brněnského klokánku. Vydávala se za osobu s jiným jménem a na základě této lži se k dítěti nakonec dostala.

3. Regulace fotografování

Jak již bylo v úvodu řečeno, český právní řád nemá v současné době žádnou úpravu obsahující striktní zákaz fotografování. Z toho důvodu ani přetrvávající používání tabulek ZÁKAZ FOTOGRAFOVÁNÍ (slovní nebo tzv. piktogram - obrázek přeškrtnutého fotoaparátu) nemá žádný konkrétní zákonný podklad. Faktický zákaz pořizování fotografií na určitých místech nebo určitého okruhu osob, věcí, objektů, apod., je dnes odvozen zejména z omezení přístupu na tato místa, ze zájmu na ochraně autorských, vlastnických nebo osobnostních práv, přičemž tento zájem či jeho ochranné mechanismy jsou předmětem právní úpravy zakotvené v různých předpisech.

Mnohá omezení vyjádřená zmiňovaným zákazem fotografování neplynou jenom z určitého právního předpisu. Často jsou výsledkem rozhodnutí vlastníka, který zejména uvnitř neveřejných objektů určuje pravidla chování, vč. toho, zda tam lze nebo nelze fotit.

Přestože na veřejnosti můžeme volně fotografovat, je nezbytné respektovat přitom osobnostní práva snímaných osob. I když je možné tuto činnost v případě novináře "schovat" do reportáže, vždy je lepší myslet na dobré mravy a nevyvolávat zbytečné konflikty.

Je sice pravdou, že Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, garantuje všem občanům jako jedno z politických práv svobodu projevu a právo na informace, ale na druhé straně poskytuje každému z nás i právo na ochranu základních lidských práv a svobod.²²

Nelze tedy svobodu projevu a právo na informace automaticky nadřazovat právu občana na ochranu jeho základních lidských práv zajištěných v článku 10 Listiny základních lidských práv a svobod takto:

„(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.

(2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

²² Článek 17 a článek 10 Listiny základních práv a svobod vyhlášené usnesením ČNR č. 2/1993 Sb., ve znění úst. zákona č. 162/1998 Sb.

(3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“²³

Není sporu o tom, že pořízení a zejména zveřejnění mnoha fotografií, které subjektivně u dotčené osoby mohou vyvolat dojem zásahu do jejich práv, je odůvodněno právem ostatních občanů, být pravdivě a úplně informován o určité situaci. Novinář nebo vydavatel nemohou být postihováni za jakýkoliv zásah do práv třetích osob. Článek 17 Listiny základních práv a svobod jim zaručuje určitou míru ochrany nezávislosti jejich práce, neboť

„(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřipustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.“²⁴

Je zřejmé, že výše citované ustanovení vylučuje neomezenou ochranu zájmů objektu fotografie a souběžně zaručuje novinářům, resp. komukoliv, aby „vyhledával a šířil informace“, tj. pořizoval a zveřejňoval i fotografie téměř bez omezení, není-li to omezeno zákonem.

V této souvislosti nutno zdůraznit, že Ústava České republiky, jako základní pramen českého právního řádu, ve svém článku 2 odstavec 4 stanoví: „*Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“²⁵ Platí tedy pravidlo, že co není zakázáno, je dovoleno. Nehledě na to, je ale nezbytné při pořizování a následném zveřejňování fotografie šetřit práva (občanská, autorská apod.) a zákonem chráněné zájmy jiných osob. Zásahy do práv druhých,

²³ Listina základních práv a svobod – ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006 str. 17

²⁴ Listina základních práv a svobod, ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006 str. 17

²⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006, str. 58

přestože nimi není přímo porušen konkrétní předpis, dosahují-li určité míry intenzity, jsou právně a soudně postižitelné. A to v tom smyslu, že dotčené osoby mají právo domáhat se proti těm, kteří zásah do jejich práv způsobili, soudní ochrany. Toto právo plyne prvotně z Ústavy České republiky, která v článku 4 uvádí: „*Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.*“²⁵

Ochranu osobnosti pak podrobně upravuje zákon č. 40/1964 Sb., v platném znění (Občanský zákoník), a to v hlavě druhé, oddílu prvním nazvaném Ochrana osobnosti.²⁶

Ochranu dalších práv, které by mohly být porušeny v souvislosti s pořizováním, užitím a zejména zveřejněním fotografií lze nalézt v zákoně č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejícím s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů²⁷, v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v platném znění, a to zejména v ust. § 8a a § 8b, týkajících se zveřejňování informací, vč. fotografií o osobě poškozené trestným činem mladší 18 let²⁸, nebo v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších předpisů, který zakazuje zveřejňovat jméno a příjmení nebo jiné údaje o mladistvém pachateli nebo dítěti mladším 15 let, jež spáchalo provinění, které umožňují jeho identifikaci.²⁹

Výčet právních předpisů obsahujících práva třetích osob, která by mohla být dotčena zhotovením nebo zveřejněním fotografie v rozporu se zákonem, není úplný a v dalších částech své práce se o některých dalších zmíním konkrétněji.

Obecně můžeme uvést, že by se neměly fotit (s úmyslem snímky zveřejnit) ani předměty nebo oblečení, které mají dobře známý design a značku (automobily, počítače, mobilní telefony, fotoaparáty, značkové oblečení) ani cizí umělecká díla jako obrazy, známky, mince, medaile bez souhlasu jejich autorů ani osoby v situacích či polohách, jejichž vyobrazení by mohlo porušovat nejenom jejich osobní práva, ale i zájmy chráněné např. předpisy práva trestního.

²⁶ HOLUB, MILAN, et al. Občanský zákoník, Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha: Linde, 2006, str. 32-41

²⁷ HELENA CHALOUPKOVÁ, PETR HOLÝ, Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související, 3. vydání, Praha 2007, 652 s.

²⁸ Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT, 2010, ISBN 978-80-7208-787-2, str. 147-148

²⁹ Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT, 2010, ISBN 978-80-7208-787-2, str. 321 a násl.

3.1 Ochrana státního zájmu, průmyslové tajemství, bezpečnostní důvody

V minulosti platný zákon č. 102/1971 Sb., o ochraně státního tajemství, upravoval ve svém ustanovení § 21 zákaz fotografování (filmování, zakreslování nebo jiným způsobem zaznamenávání) na území celé republiky:

- a) „zařízení na obranu vlasti“, t.j. objektů, zařízení, prostor a bojové technicky ozbrojených sil a objektů sloužících k zabezpečení obranyschopnosti státu, objektů a zařízení ministerstev vnitra a tehdejšího Sboru národní bezpečnosti (nynější Policie), s výjimkou veřejně označených správních budov a škol v oboru působnosti těchto složek
- b) v hraničním pásmu
- c) z letadel a balónů
- d) objektů a prostor označených tabulkou „zákaz fotografování“, přičemž o umístění tabulky rozhodoval orgán, který objekt nebo prostor spravoval.

Výjimku ze zákazu mohlo pro účely veřejného zpravodajství nebo z jiného zvláštního zřetele hodného důvodu udělit u případů pod písm. a) – c) většinou příslušné ministerstvo (vnitra nebo národní obrany) a v případě pod písm. d) ten, který o umístění tabulky rozhodnul.³⁰

Novelou tohoto předpisu provedenou zákonem č. 383/1990 Sb., účinnou od 15. října 1990 byla úprava zákazu fotografování (a filmování) v ustanovení § 21 zjednodušena. Na území republiky (tehdy ještě České a Slovenské Federativní republiky) bylo zakázáno pořizovat snímky objektů, prostor a zařízení označených tabulkou ZÁKAZ FOTOGRAFOVÁNÍ, přičemž o zákazu fotografování v zájmu obrany státu rozhodovalo ministerstvo obrany, v zájmu bezpečnosti pak ministerstvo vnitra a v zájmu ochrany státního tajemství v prostorách organizace rozhodoval její vedoucí. Kdo zákaz vydal, mohl rozhodnout i o výjimkách z tohoto zákazu.³¹

Obdobné oprávnění soukromých osob stanovit, resp. vydat zákaz fotografování nebylo dáno žádným právním předpisem.

³⁰ Sbírka zákonů ČSSR, zákon 102 ze dne 20. října 1971, (§ 17), (§ 21)

³¹ Sbírka zákonů ČSFR, zákon 383 ze dne 19. září 1990

Ani tato úprava již od 1. listopadu 1998 neplatí, neboť celý zákon o ochraně státního tajemství ve znění novel provedených zákony č. 383/1990 a č. 558/1991, byl zákonem č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, zcela zrušen.³²

Od té doby není v českém právním řádu zakotven jednoznačný zákaz fotografování, a to ani s odkazem na bezpečnostní zájmy státu. Přesto pokládám za důležité se o předchozí právní úpravě zmínit, neboť obdobnou úpravu ochrany státních zájmů z hlediska bezpečnosti či ochrany průmyslových práv, lze předpokládat v mnoha zemích, jejichž demokratický rozvoj či bezpečnostní situace není na takové úrovni, jaká je ve většině vyspělých evropských zemích nebo v krajinách, o jejichž demokratičnosti nelze pochybovat, které ale z hlediska své bezpečnosti tato omezení nadále uplatňují.

3.2 Místo pořizování fotografie

Je důležité všimnout si, zda jsme na pozemku veřejném či soukromém, zda fotografujeme objekt chráněný zákonem nebo ne.

Na veřejném prostranství je situace vcelku jasná. Přestože většina historických budov i moderních staveb má svého vlastníka či autora, můžeme si pořizovat jejich fotografie bez omezení. A to platí i u sochařských děl, neboť z ust. § 33 autorského zákona plyne, že *„Do práva autorského nezasahuje ten, kdo kresbou, malbou nebo grafikou, fotografií nebo filmem nebo jinak zaznamená nebo vyjádří dílo, které je trvale umístěno na náměstí, ulici, v parku, na veřejných cestách nebo na jiném veřejném prostranství...“*³³

V rámci této zákonné licence lze autorským zákonem chráněné objekty nacházející se na veřejnosti fotografovat a dokonce fotografie následně užít bez svolení autora. Musí se ale jednat o trvalé umístění daného objektu na veřejném prostranství. Pojem veřejné prostranství je sice v zákoně specifikováno pouze demonstrativně, ale nelze veřejné prostranství zaměňovat s každým veřejně přístupným místem (knihovny, výstavy).³⁴

³² Sbírka zákonů ČR, zákon 148. ze dne 11. června 1998

³³ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

³⁴ HELENA CHALOUPOKOVÁ, PETR HOLÝ, Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související, 3. vydání, Praha 2007, str. 67

Obecně lze očekávat zákaz pořizování fotografií v obchodech, na úřadech, v muzeích, v divadlech, v sakrálních stavbách (kostely, mešity, synagogy) a také v soudních síních, kde o konkrétním souhlasu s fotografováním rozhoduje předseda senátu nebo samosoudce, který věc ve veřejném zasedání projednává.³⁵

Zákaz fotografování na výstavách, koncertech a podobných akcích bývá vydáván s cílem respektovat práva autorů nebo výkonných umělců. Koncerty a jiná umělecká představení jsou chráněna autorským zákonem a jejich audio vizuální záznam (do kterého fotografie patří) je proto často zakázán. Jedná-li se o pořízení snímku výhradně pro vlastní potřebu, dopustíte se nanejvýš nějakého přestupku řešeného spíše domluvou na místě. Veřejná prezentace takto získaných fotek už může způsobit potíže. Chce-li fotograf pořizovat snímky na konkrétní kulturní akci, měl by se předem informovat o této možnosti a případně si zajistit oficiální souhlas.

Nejčastěji je místo, kde se akreditace či fotopas vydávají, umístěno u hlavního vstupu a bývá označeno „VIP“ a „akreditace“. Zde může být fotograf také upozorněn na případná další omezení pro focení – vzdálenost od pódia, délku času vymezenou pro fotografování nebo nemožnost použití blesku. V případě větších koncertů jsou pro fotografy v některých halách vyhrazeny speciální prostory „Press room“ s připojením k internetu pro případ nutnosti okamžitého zaslání fotografií po skončení akce do redakce.³⁶

Rovněž omezení focení na výstavách či divadelních představeních plyne ze snahy zajistit ochranu autorských práv.

Jakmile se fotograf nachází uvnitř jakéhokoliv objektu, který má konkrétního majitele, měl by mít vždy předem jasno, zda tento s fotografováním zde souhlasí.

Mnoho fotografů se specializuje nebo často fotí v přírodě. Tito by měli mít na paměti, že i zde platí určitá regulace a omezení daná charakterem prostředí i objektů fotografování. Např. zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, tyto případy řeší nikoliv přímým zákazem, nýbrž omezením vstupu na vymezená místa po zákonem určenou dobu. Jedná se m.j. o omezení uvedená v ust. § 9 odst. 1, 3 daného zákona:

³⁵ Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (ÚZ číslo 834, Nakladatelství SAGIT, 2011, ISBN 978-80-7208-854-6, str. 147-148 a str. 140 a násl.)

³⁶ MILAN ULRICH, FotoRádce - Foto praxe, <http://www.fotoaparar.cz/article/10247/1>

„(1) Je zakázáno plašit zvěř jakýmkoliv způsobem, s výjimkou opatření k zabránění škodám působeným zvěří a dovolených způsobů lovu. Dále je zakázáno rušit zvěř při hnízdění a kladení mláďat a provádět další činnosti záporně působící na život zvěře jako volně žijících živočichů, pokud nejde o činnosti při obhospodařování pozemku nebo o činnosti při návštěvách honiteb jako součástí krajiny.“

„(3) Na žádost uživatele honitby může orgán státní správy myslivosti, zejména v době hnízdění, kladení a odchovu mláďat nebo provádění lovů, nařídít přiměřené omezení nebo i zákaz vstupu do honitby nebo jejich částí, omezení jízdy koňmi a tažnými psy a omezení jiných sportovních nebo zájmových činností. Uvedená opatření se nevztahují na hospodářskou činnost vlastníků, popřípadě nájemců honebních pozemků.“³⁷

Na internetu jsem narazila na tvrzení, že „K činnosti v honitbě zaměřené na déle trvající fotografování a filmování zvěře, její vědecké pozorování, výzkum apod. je třeba předchozího souhlasu uživatele honitby“³⁸, ale v zákoně o myslivosti v platném znění, ani prováděcím předpise se nic takového neobjevuje. Lze tedy usuzovat, že tento souhlas uživatelé honitby vyžadují s odkazem na obecné předpisy o ochraně přírody, jak uvádím níže.

Požizování fotografií v přírodě upravuje i zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. A to opět s cílem zamezit rušení zvěře a ptactva. Rušením jsou např. při snímání ptáků vždy aktivity v blízkosti hnízd, zejména stavba krytu a přímé snímání hnízda. Je známo, že při cíleném snímání ptáků fotograf zasahuje do jejich života více než je běžné a z hlediska ochrany přírody vhodné. Proto takovéto cílené fotografování zvláště chráněných druhů, ruší-li se tím v přirozeném vývoji, lze realizovat pouze na základě výjimky.³⁹ Naopak náhodné fotografování, filmování či nahrávání jako součást běžného pozorování ptáků se za rušení nepovažuje a proto k němu není nutno žádné zvláštní svolení.

Téměř klasickým a v minulosti zdůrazňovaným místem, kde nelze fotit, bývaly železniční prostory. Zajímalo mě proto, jaká úprava platí v současné době, když zanikla

³⁷ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, aktuální znění, www.beck-online.cz

³⁸ www.digineff.cz/jaknato/ruzne/zkony.html

³⁹ Ke snímání silně ohrožených druhů u hnízd je nutná výjimka udělená správou NP nebo CHKO. V případě ohrožených pak výjimka udělená krajským úřadem (odbor životního prostředí). Výjimku ke snímání všech ostatních druhů u hnízd vydávají úřady obcí s rozšířenou působností <http://www.naturephoto.cz/priroda/ptaci/135-fotografovani-ptaku-a-zakon.html>

státní organizace České dráhy a vznikly dva nové nástupnické subjekty, a to České dráhy, a.s. a Správa železniční dopravní cesty, státní organizace.

Stav je takový, že focení na těchto místech je omezeno „Předpisem ČD 02 pro vydávání služebních průkazů a povolení do prostor Českých drah, státní organizace, veřejnosti nepřístupných“, který vychází z vymezení veřejnosti nepřístupných míst provedených ust. § 4a zákona č. 266/1994 Sb., drahách, ve znění pozdějších předpisů. Na základě odstavce 1 tohoto ustanovení nesmí nikdo, bez povolení provozovatele dráhy vykonávat v obvodu dráhy činnosti, které se považují za podnikání, vstupovat na dráhu a v obvodu dráhy na místa, která nejsou veřejnosti přístupná, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak. V odstavci 2 uvedeného ustanovení jsou pak taxativně určena místa, která jsou veřejnosti přístupná a všechna ostatní místa (zde nevyjmenovaná) jsou tedy veřejnosti nepřístupná.⁴⁰ Místa veřejnosti nepřístupná není provozovatel dráhy ze zákona povinen označovat. V místech veřejnosti přístupných, např. v prostorách určených pro veřejnost, na nástupištích, přístupových cestách k nim, veřejně přístupných účelových komunikacích v obvodu dráhy, na volných plochách vzdálených nejméně 2,5 m od osy krajní koleje dráhy, lze fotografovat a filmovat bez omezení. V místech veřejnosti nepřístupných lze fotografovat a filmovat, má-li daná osoba platné povolení ke vstupu do těchto prostor, vydané provozovatelem dráhy, ale s výjimkou objektů, prostor a zařízení, které jsou označeny tabulkou vyjadřující zákaz fotografování (písemně nebo obrázkovým symbolem přeškrtnutého fotoaparátu).⁴¹

Jednoduše řečeno, na nástupištích a v nádražních halách lze fotografovat bez zvláštního povolení, ale pro focení železničních staveb je obvykle potřebný souhlas přednosty. A samozřejmě nikdy nelze fotografovat v kolejišti, i kdyby to bylo mimo nádraží, a to především z důvodu bezpečnosti.

Z hlediska místa pořizování fotografií bývají někdy vydávána omezení pro konkrétní událost odehrávající se v místech veřejně nepřístupných. Např. když prezident republiky vyhlásil volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na pátek 28. května a sobotu 29. května 2010, zveřejnil webový portál ministerstva vnitra „Informaci k fotografování a natáčení v místnosti, kde okrsková volební komise sčítá hlasy“. Z této informace vyplynulo, že přestože přítomnost

⁴⁰ Zákon č. 266/1994 Sb., o drahách ve znění zák. č. 23/2000 Sb., účinném od 1. 4. 2000, www.beck-online.cz

⁴¹ http://www.cd.cz/old/TCD2004/4_21foto

zástupců sdělovacích prostředků v průběhu hlasování ve volebních místnostech omezena nebyla a po projednání možnosti pořídít záznam z průběhu hlasování s předsedou okrskové volební komise mohly být fotografie pořízeny, jednalo-li se o pořízení obrazového záznamu práce volebních komisí při otevírání obálek a sčítání hlasů, museli i novináři předem požádat Státní volební komisi o vydání povolení k přítomnosti ve volební místnosti při sčítání hlasů. Písemná žádost s potřebnými náležitostmi musela být podána nejpozději 21. 5. 2010 s tím, že povolení bylo následně žadateli zasláno.⁴²

Obdobný postup byl ministerstvem vnitra ČR přijatý i v případě voleb do Evropského parlamentu ve dnech 5. a 6. června 2009. Zde bylo předem avizováno, že sčítání hlasů zahájí okrskové volební komise dne 7. června 2009 ve 22.00 hodin a pro pořizování záznamu při sčítání hlasů je nutno požádat Státní volební komisi o vydání povolení k přítomnosti ve volební místnosti při sčítání hlasů.⁴³

3.3 Fotografování osob a věcí

Základní omezení při fotografování osob plyne z ust. § 12 občanského zákoníku, který stanoví, že m.j. obrazové snímky a záznamy týkající se fyzické osoby lze pořizovat jenom s jejím svolením. Toto omezení souvisí s již uváděnou ochranou osobnosti fyzických osob upravenou v občanském zákoníku.⁴⁴ Jedná se zejména o právo na ochranu života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, jména a projevů osobní povahy.⁴⁵

Na druhé straně ochranu osobní cti poskytuje občanský zákoník výlučně proti takovým jednáním, která jsou objektivně způsobilá přivodit újmu na osobnosti subjektu práva tím, že snižují jeho čest u jiných lidí a ohrožují tak vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti. Při pořizování fotografie tedy nutno zvážit, zda získaný záběr nezachycuje fyzickou osobu v nedůstojných situacích, které snižují jeho vážnost či důstojnost, zda focením nezasahujeme do jeho náboženských zvyklostí a především

⁴² <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky>

⁴³ http://www.mpsv.cz/files/clanky/10285/Stanovisko_MPSV-osobni_udaje_deti.pdf

⁴⁴ HOLUB, MILAN, et. al., Občanský zákoník, Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha, Linde, 2006, str. 32

⁴⁵ § 11 Občanský zákoník a související předpisy, ÚZ číslo 881, Nakladatelství SAGIT 2012, str. 8

do intimní sféry osob, která je chráněna jako taková, což znamená, že i její pravdivé zobrazení bez souhlasu fotografovaného je zásahem do jeho práv.

Svolení fotografované osoby není třeba, pokud se fotografie pořizuje za účelem úředním, pro účely vědecké, umělecké a zpravodajské.⁴⁶ Ohledně užití takto pořízených fotografií platí další omezení, jak o nich bude hovořeno dále.

V případě, že fotograf hodlá pořídit snímek věci patřící známému vlastníkov – dům, auto, pes, atd., měl by si zajistit jeho souhlas. A to přesto, že v českém právním řádu není deklarováno právo vlastníků zakazovat, aby jejich majetek byl fotografován, příp. aby byla fotografie pořizována na jejich pozemku. Jejich oprávnění rozhodovat následně o způsobu využití takto pořízené fotografie je možno dovozovat z obsahu ust. § 123 občanského zákoníku, který uvádí: „*Vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, používat jeho plody a užítky a nákladat s ním.*“⁴⁷ Samo pořízení snímku domu nebo zvířete vlastnický patřícího třetí osobě, který nebude použit k veřejnému zveřejnění, nemůže být postižitelné, nedochází-li přitom k faktickému poškození zájmu či majetku vlastníka.

Paradoxně se do kolize zájmů může dostat při fotografování uměleckých děl i právo vlastníka konkrétního díla (např. sochy nebo obrazu zakoupeného v galerii) pořizovat snímky věci, která mu vlastnický patří s právem autora daného díla, který by měl dát oprávnění k této formě užívání díla.

3.4 Respektování náboženských a kulturních zvyklostí

Traduje se, že příslušníci některých primitivních kmenů nechtějí dovolit, aby si je někdo fotil, protože věří, že jim to krade duši. Důvody odmítání fotografování mohou být různé a mohou vycházet i v civilizovaných zemích z náboženských nebo kulturních zvyklostí té které oblasti - země.

⁴⁶ § 12 občanského zákoníku: „(2) *Svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona. (3) Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby pořídit nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.*“ (Občanský zákoník a související předpisy, ÚZ číslo 881, Nakladatelství SAGIT 2012, str. 8)

⁴⁷ Občanský zákoník a související předpisy, ÚZ číslo 881, Nakladatelství SAGIT 2012, str. 24

Obecný zákaz zobrazování (vč. fotografování) osob nebo i věcí má v některých kulturách (například židovské a islámské) dávnou tradici a může se odrážet i v aktuálních zvyklostech dané komunity.

Například islám primárně zakazuje zobrazování živých bytostí, ale s určitými výjimkami. Pro mou práci je důležité vzít na vědomí, že islám zakazuje portrétování osobností a věšení portrétů na zdi. Důvodem je fakt, že islám brojí proti „zobrazování čehokoliv, co bývá nebo by mohlo být uctíváno, protože toliko Bůh je hoden uctívání.“⁴⁸

Fotografování a portrétování pro účely státní správy, policie atd. je ale povoleno. Rovněž je povoleno zveřejňování fotografií v knihách pro výuku, vědeckých publikacích a encyklopediích. Obdobně i v novinách, časopisech a tiskovinách, neobsahují-li vadný obsah. Z toho lze usoudit, že při respektování těchto základních pravidel a omezení lze pořizovat fotografické snímky i v islámském prostředí.

Křesťanské náboženství u nás neprosazuje v současné době žádná omezení týkající se fotografování, samozřejmě s výjimkou zobrazování osob způsobem, který lze považovat za nemorální, pohoršující či znevažující náboženské projevy věřících.

V některých západních zemích se v moderní době objevují přemrštěná omezení ohledně fotografování dětí (např. zákaz fotografování dětí bez souhlasu zákonného zástupce, zákaz fotografování v místech, kde se vyskytují děti).

V České republice není vlastní pořizování fotografie dítěte přímo upraveno, takže se často stává, že do školy dojde fotograf, který děti nafotí a následně nabídne rodičům zakoupení zhotovených fotografií. Tento postup není zcela správný. Z ust. § 12 občanského zákoníku nutno dovodit obecně platnou potřebu souhlasu osoby s pořízením jejího obrazového snímku, což znamená v případě fotografie dítěte existenci předchozího svolení jeho zákonného zástupce, tedy rodiče.

Co se týče respektování kulturních zvyklostí v našich poměrech, lze to chápat především jako pořizování takových snímků, které nebudou v rozporu s dobrými mravy, neohrožují mravní výchovu dětí a nevyvolávají náboženskou, etnickou nebo rasovou nesnášenlivost.

⁴⁸ <http://e-islam.cz/node/19>

3.5 Způsob vyobrazení

Při fotografování je potřeba zvážit i to, jakým způsobem snímaný objekt fotografie zobrazujete. Nejde jenom o riziko, že např. zobrazení nahého těla nevyvolá vždy dojem uměleckého aktu, ale pornografického snímku, ale zejména při focení nahých dětí může nevhodné zobrazení odůvodňovat podezření z výroby a šíření dětské pornografie. A to i vzhledem k rostoucí oblibě uživatelů internetu ukládat si digitální snímky na internetových serverech, které jsou často lehce dostupné.

Rovněž fotografie nahých dětí pořízené na veřejných plážích pro osobní potřebu, mohou být závadné, vymyká-li se jejich počet či způsob vyobrazení dítěte obvyklému ilustračnímu snímku z dovolené, či reportáži o prospěšnosti pobytu dětí s respiračním či kožním onemocněním u moře.⁴⁹

3.6 Ochrana dle autorského práva

Komplexní úprava práva autorského a práv souvisejících s právem autorským je u nás provedena zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon, v platném znění). Tento zákon je tzv. speciální normou ve vztahu k občanskému zákoníku. Znamená to, že otázky, které neřeší přímo zákon autorský, spadají pak do působnosti občanského zákoníku, ale pokud oba zákony řeší jeden problém rozdílně, platí pro ochranu autorských práv právě zákon speciální, t.j. autorský.

V souvislosti se zpracovávaným tématem bych se ochranou podle autorského práva zabývala pouze ve vztahu k tomu, co chce fotograf zachytit na svém snímku a ve vztahu k ochraně zájmů autora konkrétní fotografie jako uměleckého díla.

O fotografování objektů autorského práva umístěných na veřejném prostranství jsem se zmiňovala v části 3.2 této práce. Zde by při běžné fotografické činnosti nemělo k zásahu do práv autora uměleckého díla docházet.

⁴⁹ „Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ (§ 192 odst. 2 Trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., v platném znění, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT 2010, str. 54)

Pořizování fotografií je regulováno zejména v rámci ochrany práv výkonných umělců při uměleckých výkonech.⁵⁰ Obsahem práva výkonného umělce je m.j. právo osobnostní, v jehož rámci má výkonný umělec právo rozhodnout o zveřejnění svého uměleckého výkonu a současně má i právo na ochranu „*před každým znetvořením, zkomolením nebo jinou změnou svého výkonu, která by byla na újmu jeho pověsti.*“⁵¹ Z toho lze usoudit, že zde by i nevhodný a nepatřičný způsob vyobrazení umělce při jeho výkonu mohl zasáhnout do jeho práv. I když o objektivní existenci takového zásahu do integrity umělce formou jakéhosi „zneuctění“ či urážky musí vždy rozhodnout soud.

V neposlední řadě pak autorský zákon dává výkonnému umělci právo na záznam živého výkonu (§ 71) a lze tedy dovozovat i potřebu souhlasu s pořízením obrazového záznamu jinou osobou.

Co se týče následného uplatnění a využití fotografií v tisku (což je mnou zpracovávané téma), je nezbytné dbát, aby nedošlo bez souhlasu autora k veřejné publikaci jeho díla, které je chráněno právě autorským zákonem⁵². I zde se vychází z Listiny základních práv a svobod, konkrétně Článku 34 odst. 1, který uvádí, že „*Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem.*“⁵³

⁵⁰ „*Umělecký výkon je výkon herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvořiny tradiční lidové kultury. Za umělecký výkon se považuje též výkon artisty, aniž jím provádí umělecké dílo. Výkonný umělec je fyzická osoba, která umělecký výkon vytvořila.*“ (§ 67 odst. 1,2 autorského zákona, č. 121/2000 Sb.) www.beck-online.cz

⁵¹ § 70 odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., IVO TELEČEK, PAVEL TŮMA, Autorský zákon, 1. vydání. Praha 2007, str. 650

⁵² „*Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen „dílo“). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, **dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii**, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.*“ (§ 2 odst. 1 autorského zákona) „*Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu a databáze k ochraně se neuplatňují. **Fotografie a dílo vyjádřené postupem podobným fotografií, které jsou původní ve smyslu věty první, jsou chráněny jako dílo fotografické.***“ (§ 2 odst. 2 autorského zákona) HELENA CHALOUPKOVÁ, PETR HOLÝ, Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související, 3. vydání, Praha 2007, 652 s.

⁵³ Listina základních práv a svobod – ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006 str. 20

Na fotografie, které fotograf vytvoří, se vztahují autorská práva, jejichž porušení může být i trestným činem. Absenci souhlasu autora se zveřejněním jeho fotografického díla nelze nahradit uvedením jeho jména při tomto zveřejnění (použití).

K nejčastějším případům porušování tohoto práva dochází publikováním na webových stránkách a již i v naší republice se začínají množit případy, kdy se firmy zastupující agentury vlastníci majetková práva či sub-licenční oprávnění k fotografiím, domáhají ochrany i finanční kompenzace. (Ochrana není poskytována v případě stažení, uložení nebo použití fotografie pro osobní potřebu.)

U fotografie lze rozlišit tzv. osobnostní autorské právo, které vznikne při jejím vzniku a nelze ho přenechat ani prodat. Přetrvává i po smrti autora a zanikne až zánikem vlastní fotografie. Vedle toho je zde autorské majetkové právo na fotografii, které lze úplatně převést a autorský zákon ho nazývá licenci. Licence specifikuje podmínky prodeje realizované např. fotobankami. Zákon rozeznává licenci výhradní (pro jednoho kupujícího) a licenci nevýhradní (pro neomezený počet kupujících).

Autorský zákon v ust. § 38b upravuje případ zákonné licence pro fotografickou podobiznu vyobrazené osoby, která si svou podobiznu úplatně sjednala.

Takto vyobrazená osoba má právo si pořízenou fotografii rozmnožit a nevýdělečně použít, a to bez souhlasu autora fotografie. Tato licence řeší konflikt mezi autorským právem autora fotografického díla, které umělecky ztvárňuje podobiznu cizí osoby a osobnostním právem vyobrazené osoby, a to ve prospěch všeobecného osobnostního práva k podobizně. Oprávněnou osobou je pouze osoba na snímku, která nemusí být vždy totožná s osobou, která zhotovení např. portrétu objednala. Tato zákonná licence se vztahuje pouze na díla fotografická (včetně děl vyjádřených postupem podobným fotografii), nikoli na jiné druhy děl (výtvarná, audiovizuální apod.). Takto pořízené rozmnoženiny může užívat pouze zpodobněná osoba. Nelze tedy udělit souhlas k užití díla třetí osobou (např. vydavatelem časopisu apod.). Autor fotografie ale má možnost předem takovéto další užití svého fotografického díla vyloučit.⁵⁴

⁵⁴ IVO TELEČEK, PAVEL TŮMA, Autorský zákon, 1. vydání. Praha: 2007, str. 403-404

Naše právní úprava ochrany autorských práv rozlišuje dvě kategorie fotografií:

- a) jedinečné (neopakovatelné) umělecké dílo fotografické nebo jedinečné (neopakovatelné) umělecké dílo vyjádřené postupem podobným fotografii a
- b) původní fotografie,

přičemž se dá konstatovat, že ne každá fotografie je dílem, chráněným autorským právem. Fotografický záznam, který není ani jedinečným výtvozem (umělecká fotografie) ani původním výtvozem (ztvárnění autorovy myšlenky, t.j. jakýsi duševní výtvor), nemůže požívat tuto právní ochranu. Obvykle tak je v případě fotokopie.⁵⁵

Pokud dojde k zásahu do autorského práva zveřejněním fotografického díla bez jeho předchozího souhlasu, může se autor fotografie v takové situaci domáhat vůči osobě, která do jeho práva neoprávněně zasáhla nebo je neoprávněně ohrozila anebo vůči osobě, která disponuje s neoprávněně zhotovenou rozmnoženinou jeho díla, sjednání nápravy. Ta spočívá v určení jeho autorství, v uložení zákazu ohrožení jeho práva a zákazu neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy.

Má také právo domáhat se vůči osobám výše uvedeným také sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití a údajů o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny. A zejména má právo domáhat se odstranění následků zásahu do práva, např. stažením z obchodování a zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny.

Vedle toho se může dožadovat poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu. O výši případného finančního odškodnění rozhoduje soud, přičemž přihlédne zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo; tím není vyloučena dohoda o narovnání.⁵⁶

Porušení autorských práv – autorskoprávní delikty, lze dělit na ty, které právo autorské ohrožují a ty, které ho porušují. A také podle toho, zda zasahují do výlučných

⁵⁵ ADÉLA ČERMÁKOVÁ- VLČKOVÁ, VLADIMÍR SMEJKAL: Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích, LINDE Praha, 2009, str. 66-67

⁵⁶ § 40 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

osobnostních práv autorských nebo majetkových práv autorských, protože dle ust. § 10 autorského zákona autorské právo zahrnuje oba typy těchto výlučných práv.⁵⁷

Obecně tedy lze říci, že pokud autor fotografie zjistí, že došlo k neoprávněnému použití jeho fotografie, může se domáhat nejen odstranění této neoprávněné kopie fotografie například z internetu, ale i přiměřeného finančního vyrovnání.

⁵⁷ IVO TELEEC, PAVEL TŮMA, Autorský zákon (EVK), 1. vydání. Praha: 2007, str. 137

4. Právní úprava zveřejňování fotografií v tisku a na internetu

Právo novinářů zveřejňovat fotografii v tisku, příp. na internetu (s ohledem na postupující rozvoj s tím spojených technologií a rozšíření počtu jeho uživatelů), vychází z Listiny základních práv a svobod, která jim garantuje jako základní politické právo svobodu projevu. Již zmiňovaný článek 17 v odstavci 2, 3, 4 deklaruje, že každý má právo vyjadřovat své názory, m.j. tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně rozšiřovat informace bez ohledu na hranice státu, přičemž cenzura je nepřípustná a omezení svobody projevu je možné pouze na základě zákona, je-li to nezbytné „pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti“.⁵⁸

Při zveřejňování fotografií nutno mít na zřeteli ochranu osobnosti fyzických osob, které by se mohly cítit dotčeny na svých právech publikací konkrétní fotografie. Je ovšem nutno přijmout fakt, *„že svoboda projevu neplatí jen pro informace a myšlenky, jež jsou přijímány příznivě nebo považovány za neurážlivé či neutrální, ale rovněž vůči těm, které uráží, šokují nebo znepokojují stát či část obyvatelstva. To je dáno požadavky pluralismu, snášenlivosti a otevřenosti, bez nichž není demokratické společnosti“⁵⁹*

Je vhodné zdůraznit, že přestože počet periodik, která lze najít na internetu neustále roste a jejich obsah koresponduje s obsahem klasických novin a časopisů, jejich právní režim je poněkud nejasný. Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, uznává za periodický tisk pouze tiskoviny, nikoliv internetový časopis nemající tiskovou podobu.⁶⁰ To má pak přímou souvislost s eventuální odpovědností vydavatele za obsah takového netisknutého periodika, kterou se budu zabývat v další části mé práce.

⁵⁸ Listina základních práv a svobod, čl. 17 – ÚZ číslo 581, nakladatelství SAGIT, 2006 str. 18

⁵⁹ HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon a předpisy související, 2. vydání, Praha 2006, str. X

⁶⁰ ADÉLA ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, VLADIMÍR SMEJKAL: Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích, LINDE Praha, 2009, str. 46-47

Za zveřejnění fotografie na internetu tedy v obecné rovině považuji její zpřístupnění neurčenému počtu uživatelů veřejné počítačové sítě, ať již umístěním na vlastní webové stránce nebo na stránkách sociálních sítí, případně publikací v rámci internetových novin a časopisů.

4.1 Osobní nebo komerční využití snímků

Před zveřejněním snímku by se měl každý fotograf (tedy i ten, který snímky hodlá využívat pouze pro osobní účely) zamyslet, zda konkrétní fotografie nemůže v případě zveřejnění na veřejně přístupné počítačové síti (a to zejména na tzv. sociálních sítích) přinést komplikace v podobě zásahu do práva třetí osoby - zákon na ochranu osobnosti a soukromí totiž platí i při nekomerčním užití. A jak již bylo zmíněno v předchozí části mé práce, neznalost zákona neomlouvá.

Pokud fotograf pořizuje snímky osob pro komerční využití (například prodej pro fotobanku nebo využití fotografie k reklamním účelům), je nezbytné zajistit si písemný souhlas fotografované osoby, tzv. Model Release. Je to vlastně smlouva, jejímž základním bodem je předmětný souhlas, příp. další sjednané podmínky např. účel fotografování nebo eventuálně odměna. Bez vlastnictví Model Release by žádný vydavatel neměl přistoupit ke zveřejnění snímku, neboť riskuje případnou žalobu ze strany osoby na snímku zachycené.

Pro fotografa je fotografie pořízená bez tohoto souhlasu z hlediska komerčního zcela bezcenná. Výjimky z povinného souhlasu jsou přípustné pouze u snímků pro zpravodajské účely, např. z kulturních a společenských akcí, které jsou sice nabídnuty k prodeji přes nějakou fotobanku, ale jenom v kategorii ZPRAVODAJSTVÍ. Také není souhlas potřebný u snímků veřejně známých osob – sportovců, umělců, politiků, jsou-li médii použity jako snímky ilustrační ke článku o dané osobě.

Další výjimkou by mohly být fotografie osoby již zemřelé, která nemá žijící děti, rodiče, manžela nebo partnera, jak má na mysli ust. § 15 Občanského zákoníku (viz. dále) a samozřejmě i snímky, na kterých je osoba nerozeznatelná.

Jedná-li se o fotografování věcí s cílem komerčního využití snímků, i zde je nutno vlastnit souhlas majitele dané věci s tímto obchodním využitím fotografie zachycující jeho majetek (dům, auto, starožitnost apod.). Souhlas musí být udělen

rovněž písemně – jedná se o tzv. Property Release a obsah smlouvy je obdobný jako u výše uvedeného Model Release.⁶¹

4.2 Omezení z pohledu osobnostních práv

Osobnostní práva a jejich ochranu, jako účastníků občanskoprávních vztahů upravuje zák.č. 40/1964 Sb., v platném znění (Občanský zákoník), a to v hlavě druhé, oddílu prvním nazvaném Ochrana osobnosti. Zde uvedená právní ochrana je dnes shrnuta do pěti ustanovení.

Obsah práva je specifikován v § 11: „*Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.*“

Ochrana osobnosti je všeobecné osobnostní právo, které přísluší každé fyzické osobě jako subjektu práva, na rozdíl od zvláštních osobnostních práv, která přísluší pouze některým subjektům (např. tvůrcům díla či výkonným umělcům dle autorského práva).

Předmětem ochrany je osobnost občana ve své celistvosti a její dílčí složky, zákonem specifikované jenom demonstrativně, např. fyzická integrita, občanská čest, podoba či projevy osobní povahy, jsou chráněny pouze tehdy, je-li jejich prostřednictvím napadena osoba jako celek. Pro poskytnutí ochrany se nevyžaduje vyvolání následků - konkrétní újmy, ani to, zda se jedná o zásah vědomý a zaviněný. Stačí pouze způsobilost takového zásahu vyvolat ohrožení nebo narušit práva chráněná.⁶²

Ochrana osobní cti se tedy poskytuje proti jednáním, která jsou objektivně způsobilá přivodit újmu na osobnosti subjektu práva tím, že snižují jeho čest u jiných lidí a ohrožují tak vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti. Přitom není rozhodující, zda k újmě skutečně došlo. Jak plyne z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1941/2007, „*k porušení práva na čest může dojít nepravdivými skutkovými tvrzeními difamačního charakteru i zveřejněním nepřipustných hodnotících úsudků o určité osobě*“.⁶³

⁶¹ VLADIMÍR MODR: <http://www.photo-modr.estranky.cz/clanky/zaklady-fotografovani/autorske-pravo>

⁶² HOLUB, MILAN, et al., Občanský zákoník: Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha: Linde, 2006, str. 32-35

⁶³ Sbírka rozhodnutí Nejvyšší soud, sp. Zn. 30 Cdo 1941/2007, [R 102/2008 civ.], www.beck-online.cz

Nakládání se záznamy osobní povahy upravuje ust. § 12 občanského zákoníku, který zároveň konkretizuje a blíže rozvádí ochranu osobnosti dle § 11, a to takto:

„(1) Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejich projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením.

(2) Svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona.

(3) Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby poříditi nebo použíti přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.“⁶⁴

Jedná-li se tedy o fotografické snímky týkající fyzické osoby nebo jejich projevů osobní povahy, pak je pro zveřejnění v tisku nezbytný její souhlas, nejedná-li se o případ zákonné licence k použití snímků.

Ustanovení § 12 občanského zákoníku vymezuje tři zákonná oprávnění pro pořízení a užití materiálu, kterému poskytuje právní ochranu. Jednak zmiňovaný souhlas osob, kterých se týká, užití k úředním účelům daným zákonem a pro vědecké a umělecké účely a tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Přestože novináři v případě užití fotografie pro zpravodajské účely svolení k jejímu použití od zobrazené fyzické osoby nepotřebují, musí dbát, aby toto použití nebylo v rozporu s jejími oprávněnými (a tedy zákonem chráněnými) zájmy. Zákonná licence nemůže být zneužita, resp. její rozsah nesmí být překročen.

Absence souhlasu fyzické osoby se zveřejněním fotografie vždy vyvolává riziko žaloby na ochranu jejich osobnostních práv. Je svébytným právem fyzické osoby se svobodně rozhodnout, zda její zákonem chráněné osobnostní hodnoty budou využity pro komerční či reklamní účely, tj. nad rámec zákonem daného oprávnění. Chybí-li souhlas takové osoby, pak se jedná zpravidla o zásah do jejich osobnostních práv a z aktuální soudní judikatury je patrné, že v takových případech je důvodné i přiznání peněžní satisfakce.⁶⁵

⁶⁴ Občanský zákoník a související předpisy, ÚZ číslo 881, Nakladatelství SAGIT 2012, str. 8

⁶⁵ Sbírka rozhodnutí Nejvyšší soud, sp. Zn. 30 Cdo 1873/2006, [C 5097], rozsudek ze dne 28. 2. 2007, www.beck-online.cz

Prostředky právní ochrany upravuje § 13 občanského zákoníku tak, že:

„(1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

(2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

(3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.“⁶⁶

Prostředky právní ochrany jsou opět uváděny pouze příkladmo. Způsob ochrany musí být přiměřený povaze zásahu a obecnou podmínkou použití ust. § 13 je, aby šlo o závažnější zásah, objektivně způsobilý přivodit újmu ve sféře osobnosti.

Prvotní forma zadostiučinění je morální satisfakce, obvykle zveřejnění omluvy. Pouze v případech, kde je tato forma nepostačující, může soud na návrh dotčené fyzické osoby přiznat peněžité plnění, přičemž jeho výše neplní funkci náhrady majetkové újmy, tj. náhrady konkrétně vyčíslitelné a prokázané škody.

Institut nemajetkové újmy se používá převážně v souvislosti se zásahy do práva na ochranu osobnosti v hromadných informačních prostředcích. Při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy musí mít soud prokázáno, že v daném případě nestačí zadostiučinění dle § 13 odst. 1 občanského zákoníku, a to především z hlediska intenzity, trvání a rozsahu nepříznivých následků vzniklých žalobci vzhledem k jeho postavení v rodině a ve společnosti.⁶⁷

Zadostiučinění v penězích plní především satisfakční funkci, i když úlohu preventivního významu zákonu odpovídajícího a spravedlivého zadostiučinění nelze vylučovat. Vlastní zásah do osobnostních práv je nutno hodnotit vždy objektivně s přihlédnutím ke konkrétní situaci.

Nejvyšší soud ČR řešil případ, kdy se žalobce domáhal omluvy a náhrady nemajetkové újmy v penězích za to, že v tisku u článku popisujícím nekalé obchodní praktiky jedné firmy byla otištěna jeho fotografie, přestože s obsahem článku

⁶⁶ Občanský zákoník a související předpisy, ÚZ číslo 881, Nakladatelství SAGIT 2012, str. 8

⁶⁷ HOLUB, MILAN, et al., Občanský zákoník: Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha: Linde, 2006, str. 36-40

nesouvisela a jméno, které bylo pod snímkem uvedeno, nebylo rovněž jeho. Tím došlo k zásahu do jeho osobnostního práva.

Soud I. stupně sice žalobě vyhověl a omluvu i peněžitou náhradu žalobci přiznal, ale odvolací soud posléze peněžitou náhradu nepřiznal s tím, že zveřejněná fotografie, zejména pokud v popisku pod ní žalovaný uvedl jiné jméno, nemohla žalobci objektivně způsobit újmu a významněji zasáhnout do jeho osobnostních práv.

Dovolací soud ale přijal jiný názor a dospěl k závěru, že žalobci patří i nárok na peněžitou satisfakci. Ve svém rozhodnutí m.j. uvedl, že „*v právu na podobu je nezbytné rozlišovat mezi právem na podobu v užším smyslu a mezi právem k podobizně. Předmětem práva na podobu je individualizovaná (identifikovatelná) podoba fyzické osoby jako jedna z významných hodnot osobnosti jednotlivce. Podmínkou ochrany práva na podobu je (obdobně jako tomu je i u ochrany práva k podobizně), že osoba je na základě zobrazení identifikovatelná. Současně lze z uvedeného odvodit právo fyzické osoby, aby k ní byla přiřazována právě její podoba, a aby touto podobou byla identifikována. Vyložené obdobně platí též pro právo na jméno, jehož obsahem je výlučné právo fyzické osoby mít a užívat ke svému označení jména, disponovat s ním, bránit tomu, aby někdo jiný tohoto jména neoprávněně užíval, ale současně i právo nebýt označován jiným jménem, než jménem svým.*“⁶⁸

Zásahem do osobnostních práv je i necitlivé a neopodstatněné zveřejnění fotografií, na kterých jsou např. oběti trestných činů nebo oběti dopravních nehod zachycené způsobem nevhodně zasahujících do soukromí pozůstalých. V tomto směru občanský zákoník poskytuje i jakousi posmrtnou ochranu, a to v ustanovení § 15, který stanoví: „*Po smrti fyzické osoby přísluší uplatňovat právo na ochranu její osobnosti manželu nebo partnerovi^{1a} a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.*“^{1a} *Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů*“⁶⁹

Uvedené právo pozůstalých (nemusí se jednat vždy o dědice) přichází v úvahu při zásahu do cti zemřelého, ať už zveřejněním nevhodných fotografií nebo jeho osobní

⁶⁸ Nejvyšší soud, 30 Cdo 936/2005, [C 3800], rozsudek ze dne 19. 10. 2005, www.beck-online.cz

⁶⁹ JIŘÍ ŠVESTKA, JIŘÍ SPÁČIL, MARTA ŠKÁROVÁ, MILAN HULMÁK, a kolektiv: Občanský zákoník I, II, 2. vydání, 2009, str. 221-224

korrespondence, ale také při ochraně jeho tělesných ostatků. Výčet oprávněných osob je taxativně dán a nelze jejich okruh rozšířit.⁷⁰

Nejvyšší soud ČR svým rozhodnutím sp. Zn. 30 Cdo3361/2007 ze dne 31. 1. 2008 vyslovil právní závěr, že: „*Necitlivé a neopodstatněné zveřejnění fotografií zpodobňujících též ohořelé tělesné pozůstatky tragicky zesnulé osoby neoprávněně postihuje soukromí nejbližších pozůstalých, a tudíž je i zásahem do práva na ochranu jejich osobnosti.*“⁷¹

Jednalo se o spor pozůstalých s vydavatelem periodického tisku, který uveřejnil snímek vozidla zničeného dopravní nehodou včetně ohořelého těla spolujezdce – syna žalobců, kteří kromě omluvy požadovali i nemajetkovou újmu v částce 1 mil. Kč pro každého z nich. Přestože žalobou požadována finanční satisfakce nebyla žalobcům přiznána v nimi požadované výši (byla postupně snížena až na 50.000,-Kč po každého z nich), je dané rozhodnutí důležitým vodítkem pro další rozhodovací soudní praxi. Potvrzuje závěr, že ani zpravodajským účelem odůvodněné zveřejnění pravdivé fotografie nemůže být z hlediska jejího obsahu bez jakýchkoliv omezení.

Úprava osobnostních práv v rámci občanského zákoníku je uzavřena konstatováním o odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti v ust. § 16 tak, že: „*Kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.*“⁷²

Zde již pro uplatnění náhrady škody musí poškozený prokázat existenci zavinění, vznik vyčíslitelné škody a přímou příčinnou souvislost mezi neoprávněným zásahem do jeho osobnostního práva a vzniklou škodou.

⁷⁰ HOLUB, MILAN, et al., Občanský zákoník: Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha: Linde, 2006, str. 41

⁷¹ Nejvyšší soud, 30 Cdo 3361/2007, [PR 14/2008 str. 536], www.beck-online.cz

⁷² HOLUB, MILAN, et al., Občanský zákoník: Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha: Linde, 2006, str. 41

4.3 Zveřejňování fotografií se závadným (protiprávním) obsahem

Pod tímto pojmem si většina z nás představí pouze fotografie s pornografickým obsahem, jehož zveřejňováním riskujeme postih za trestný čin šíření pornografie nebo výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií.⁷³

Pornografií zákonodárce označuje m.j. fotografické dílo, „v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem“⁷⁴ a šířením rozumí m.j. zpřístupnění takového díla dítěti, nebo jeho vystavení či jiné zpřístupnění na místě, které je dětem přístupné. (Klasický případ titulní stránky lechtivých časopisů nabízených veřejně k prodeji.) Pokud takové dílo zobrazuje „dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem“,⁷⁵ jedná se o dětskou pornografii.

Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004 konstatoval, že za pornografické dílo zobrazující dítě lze pokládat např. „snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí.“⁷⁶

Trestněprávní odpovědnost dle § 355 a § 356 trestního zákoníku⁷⁷ s sebou nese i zveřejnění fotografií, jejichž obsah hanobí osobu nebo skupinu osob z důvodu rasy, příslušnosti k určitému etniku, politického přesvědčení nebo náboženského vyznání či dokonce podněcuje k nenávisti vůči takovým skupinám, a to m.j. formou tisku nebo počítačovou sítí, což je případ zveřejnění na internetu.

O trestněprávní odpovědnosti v případě porušení práv autorských jsem se již zmiňovala. Jejich ochrana je dána ust. §§ 268 až 271 trestního zákoníku.

⁷³ § 191 a 192 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění

⁷⁴ Trestní předpisy, ÚZ č. 768, Nakladatelství SAGIT, 2010, ISBN 978-80-7208-782-2, str. 54

⁷⁵ § 192 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění platném od 1.12.2011, www.beck-online.cz

⁷⁶ Nejvyšší soud ČR, 7 Tdo 1077/2004-I, [R 35/2005 tr.], www.beck-online.cz

⁷⁷ § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ÚZ číslo 768, SAGIT 2010, str. 91

4.3.1 Protiprávní zveřejnění fotografií

O protiprávní zveřejnění fotografie může jít v širším pojetí i tehdy, kdy samotný obsah fotografie není nijak závadný, ale její zveřejnění je nezákonné.

Jedná se například o zveřejnění fotografií osobního charakteru, určených původně pouze pro soukromé účely. Fotografií se zde myslí především hotový fotografický snímek, ale i fotografické negativy apod. a zveřejněním se rozumí jakékoliv neoprávněné seznámení veřejnosti s jejím obsahem, t.j. i tiskem nebo veřejně přístupnou počítačovou sítí, ale také zveřejněním fotografie na plakátu, billboardu apod.⁷⁸ Trestní zákoník toto jednání z trestněprávního pohledu postihuje podle § 183 jako porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí,⁷⁹ a to v případech, kdy se jedná o úmyslné porušení povinnosti respektovat soukromí a osobní tajemství třetích osob.

Dále je potřeba zmínit i trestněprávní úpravu omezení zveřejnění informací (tedy i fotografií) umožňujících identifikaci mladistvých pachatelů nebo dítěte mladšího 15 let, které spáchalo provinění a osob poškozených některým ze závažnějších trestných činů, mladších 18 let.

Ochrana mladistvých pachatelů před zveřejňováním fotografií, které by je identifikovaly, je dána zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Uvedený zákon zakazuje zveřejňovat jméno a příjmení nebo jiné údaje o mladistvém pachateli nebo dítěti mladším 15 let, které spáchalo provinění, umožňující jeho identifikaci. Tento zákaz se nevztahuje na případy zveřejnění fotografie za účelem pátrání po mladistvém.⁸⁰

⁷⁸ PAVEL ŠÁMAL, a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), 1. vydání, 2009, s. 1635 – 1641

⁷⁹ “(1) Kdo neoprávněně poruší tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije, bude potrestán...” (Trestní zákoník, ÚZ č. 768, Nakladatelství SAGIT, 2010, str. 52)

⁸⁰ § 53 zákona č. 218/2003 Sb., *Rozsah zákazu zveřejňování: (1) Nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat. (2) Za postup v rozporu s odstavcem 1 se nepovažuje sdělení informací během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění, anebo je-li jejich účelem pátrání po mladistvém. Totéž obdobně platí o sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je jejich sdělení nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy vyžadované tímto zákonem, nebo bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zajistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu“ (Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT, str. 333)*

Obdobná ochrana platí od 1. 4. 2009 i ve vztahu k osobám poškozeným trestným činem, pokud jsou mladší 18 let. Je zakotvena v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů. Předmětná novela provedená tzv. náhubkovým zákonem⁸¹ č. 52/2009 Sb. v době projednávání vyvolala rozsáhlou diskusi na téma svobody projevu a svobody slova.

Poškozeným v trestním řízení je dle ustanovení § 43 trestního řádu ten, „komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda.“⁸²

Pro novináře a vydavatele je zásadní obsah ustanovení § 8b odst. 2, 3 trestního řádu, ze kterého plyne, že nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let, byl-li vůči němu spáchán trestný čin vraždy, zabití, ohrožení pohlavní nemocí, obchodování s lidmi, opuštění dítěte nebo svěřené osoby, týrání svěřené osoby nebo osoby žijící ve společném obydlí, únosu dítěte a osoby stížená duševní poruchou nebo nebezpečného pronásledování nebo některý z trestných činů proti těhotenství ženy, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo kterému byla trestným činem způsobena těžká újma na zdraví.

Rovněž je zakázáno zveřejnění obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by umožnily zjištění totožnosti takového poškozeného.

Uvedený zákaz není absolutní a fotografie poškozeného lze zveřejnit, pokud k tomu dá on a jeho zákonný zástupce (jedná-li se o osobu mladší 18 let nebo osobu, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům, příp. jejíž způsobilost k právním úkonům je omezená) písemný souhlas.⁸³

V této souvislosti byla do zákona o ochraně osobních údajů č. 102/2000 Sb. zařazena nová ustanovení o postihu fyzických osob za přestupek a právnických či podnikajících fyzických osob za správní delikt, spočívající v porušení zákazu zveřejnění osobních údajů stanovených zvláštním zákonem, kterým se myslí právě trestní řád (§ 8b) a zákon o soudnictví ve věcech mládeže. (Lze uložit pokutu až do

⁸¹ Zákon ze dne 5. 2. 2009 č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁸² Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT, str. 155

⁸³ Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT, 2010, str. 147

výše 1 mil. korun a pokud by ke spáchání přestupku či deliktu došlo prostřednictvím médií, veřejnou počítačovou sítí apod., lze uložit pokutu až do 5 mil. Kč, když příslušným k projednáním této věci je Úřad pro ochranu osobních údajů.)⁸⁴

V případě nerespektování uvedeného zákazu a zveřejnění fotografie s vyobrazením osob, kterým zákon poskytuje výše popsanou ochranu, se může novinář dopustit i trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle ustanovení § 180 trestního zákoníku.⁸⁵

Vzhledem k zásadě veřejnosti jednání před soudem garantované jak Listinou základních práv a svobod,⁸⁶ tak Ústavou⁸⁷ a následně i trestním řádem, upravujícím řízení v trestních věcech,⁸⁸ bývá totožnost většiny obviněných i poškozených v průběhu hlavního líčení před soudem zveřejněna. Je otázkou do jaké míry výše popsané omezení zveřejňování fotografií (ale i jiných vyobrazení podoby osob) zasahuje do základních ústavních principů.

Je-li novinář na takovém jednání přítomen, může sice se souhlasem předsedy senátu pořizovat fotografie či záznamy z hlavního líčení, nicméně při přenosu záznamu v televizi či rozhlasu musí zabránit zveřejnění vyobrazení poškozeného. V případě tisku je fotografie téměř bezcenná, lze-li z ní nezletilého poškozeného nebo mladistvého pachatele identifikovat.

Je zřejmé, že tato zvláštní úprava zveřejňování informací o nezletilém poškozeném byla vedena snahou státu ochránit jeho soukromí a osobnost, zejména s ohledem na jeho zranitelnost a ve snaze co nejvíce odstranit působení škodlivých vlivů. Zveřejňování snímků obětí trestných činů s sebou vždy nese riziko další následné újmy v důsledku zásahu do osobnostních práv poškozeného.

⁸⁴ Zákon č. 101/2000 Sb. ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

⁸⁵ „(1) Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti. (2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.“

⁸⁶ Článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod vyhlášené usnesením ČNR č. 2/1993 Sb., ve znění úst. zákona č. 162/1998 Sb. (Listina základních práv a svobod – ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006 str. 20)

⁸⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., čl. 96 odst. 2: „Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně.“ (ÚZ číslo 581, Nakladatelství SAGIT, 2006 str. 14)

⁸⁸ § 2 odst. 10 trestního řádu, Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, Nakladatelství SAGIT, 2010, str. 146

V tomto směru doporučila i Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní soudnictví m.j.

- *„Identifikovat svědky pouze tehdy, když s tím souhlasí a nehrozí jim žádné nebezpečí, včetně rizika obtěžování,*
- *nepřipustit zveřejnění totožnosti dětské oběti,*
- *nepřipustit zveřejnění totožnosti oběti sexuálního útoku bez jejího předchozího souhlasu,*
- *v případech únosu, kdy bylo zjištěno, že oběť se stala subjektem sexuálního útoku, nepřipustit identifikaci oběti,*
- *bez předchozího souhlasu oběti nepřipustit identifikaci jména obětí podvodů nebo dalších trestných činů, které by vedly k jejich ponížení nebo poškození,*
- *nepřipustit fotografování nebo publikování záběrů oběti, které zachycují smutek nebo šok způsobený trestným činem,*
- *nikdy nepublikovat fotografie nebo záběry, které by mohly dostat oběť do nebezpečné situace,*
- *nepřipustit zveřejnění fotografií nebo vysílání záběrů zemřelých obětí, vaku s mrtvým tělem nebo vážně zraněných obětí kriminality,*
- *nepřipustit publikování snímků a záběrů z pohřbů obětí kriminality, pokud k tomu pozůstali nedali předchozí souhlas,*
- *o incidentech způsobených řízením motorového vozidla v podnapilém stavu informovat jako o „haváriích“ nebo „trestných činech“, nikoli jako o „nehodách.“⁸⁹*

Také Tiskový kodex (Publicistické zásady) Unie vydavatelů, 2000 ukládá v souvislosti s ochranou soukromí m.j. dbát na zvláštní ochranu obětí trestných činů a nehod s tím, že *„Ohled na oběti a příbuzné má přednost před uveřejněním identifikačních informací nebo fotografií...“⁹⁰*

Lze tedy usuzovat, že důvodů přijetí novely zákona o trestním řízení bylo více a všechny byly vedeny snahou o minimalizaci nevratných zásahů do života a soukromí zejména nezletilých či mentálně a zdravotně handicapovaných obětí trestných činů.

⁸⁹ ŠTĚPÁN VYMĚTAL, PETRA VITOUŠKOVÁ a kol., Novináři a oběti trestných činů, THEMIS, nakladatelství Tiskárny MV,p.o., Praha 2008, ISBN 80-7312-052-6, str. 71

⁹⁰ ŠTĚPÁN VYMĚTAL, PETRA VITOUŠKOVÁ a kol., Novináři a oběti trestných činů, THEMIS, nakladatelství Tiskárny MV,p.o., Praha 2008, ISBN 80-7312-052-6, str. 77

Nutnost přijetí těchto legislativních opatření iniciovala také veřejnosti známá tzv. kuřimská kauza, v průběhu které se mohl kdokoliv z tisku i z televize dozvědět jména a vidět tváře týraných a zneužívaných dětí, když spolu se snímky a obrazovými záznamy byly zveřejněny i osobní údaje těchto poškozených.⁹¹ V této souvislosti došlo navíc u jedné redaktorky celostátního deníku i k závažnému selhání, když k získání fotografie a informací ohledně těchto týraných dětí použila prokazatelně lež a vydávala se za osobu s jiným jménem a na základě této lži se k dítěti nakonec dostala. „*V seriózních médiích platí, že se novinář může vydávat za někoho jiného pouze a výhradně v případě, že jde o veřejný zájem: tedy že díky falešné identitě například odhalí korupci ve státní správě či usvědčí politika z krádeže. Získání byť pravdivé informace, na základě lži a lži je rovněž nepřijatelné.*“ (Pavel Macků, šéfredaktor Deníku Rovnost)⁹²

⁹¹ MGR. PETR HULÁN, advokát, www.eAdvokacie.cz

⁹² ŠTĚPÁN VYMĚTAL, PETRA VITOUŠKOVÁ a kol., Novinári a oběti trestných činů, THEMIS, nakladatelství Tiskárny MV,p.o., Praha 2008, ISBN 80-7312-052-6, str. 44

5. Odpovědnost fotografa, redaktora a vydavatele za obsah zveřejněné fotografie

Každý fotograf pořizující snímky k následnému veřejnému publikování odpovídá, jak již bylo naznačeno v předchozím textu, za dodržování práv třetích osob v souvislosti s pořízením a především zveřejněním fotografií, zachycujících tyto osoby nebo věci, které s právy třetích osob souvisí (vlastnické, autorské). Odpovědnost může být i ve vztahu ke státu, a to v případech, kdy zájem státu na dodržování určitých omezení při pořizování a zveřejňování fotografií je chráněn předpisy práva trestního nebo zákonem na ochranu osobních údajů. Takováto odpovědnost je vázána vždy na osobu fotografa a jeho zavinění.

Odpovědnost za materiální škodu nebo za jinou nemajetkovou újmu způsobenou v souvislosti se zveřejněním fotografických snímků má rovněž různé podoby.

Je nezbytné vzít na vědomí, že odpovědnost za pořízení fotografie je vždy na konkrétním autorovi snímku, který může být postižen především v mezích trestního práva, a to již s ohledem na fakt, že trestně právní odpovědnost vychází z principu zavinění, kterým rozumíme „*vnitřní (psychický) stav člověka ke skutečným zakládajícím trestný čin*“.⁹³ Nelze tedy spoléhat na to, že by se porušení omezení daných v souvislosti s fotografováním trestním zákonem mohlo dopustit např. vydavatelství, t.j. právnická osoba. Trestně stíhána může být pouze fyzická osoba, a to jak vydavatel, tak i novinář, naplní-li svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu. Trestem může být i zákaz činnosti.

Obdobně v případě nedodržení zákazu omezujícího vstup do určitých míst lze očekávat osobní odpovědnost fotografa, stejně jako u případů porušení autorských práv. Také v situacích, kde nastupuje některý ze zvláštních způsobů odpovědnosti, jako je např. odpovědnost za obsah periodického tisku, nutno v konečném důsledku počítat s následnou odpovědností autora závadné fotografie ve vztahu k vydavateli.

Jedním z případů zvláštní odpovědnosti je odpovědnost za obsah periodického tisku, jehož prostřednictvím dochází nejčastěji k zásahu do osobnostních či jiných

⁹³ JIŘÍ JELÍNEK, ZDENĚK SOVÁK, Trestní zákon a trestní řád, Linde Praha, a.s. 2002, str. 12

obdobných práv osob se zveřejněnými fotografiemi souvisejících. Vydání periodického tisku a pravidla, kterými se nutno při této činnosti řídit, upravuje v současné době zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon), ve znění účinném od 1. 1. 2011.

Podle ust. § 4 tohoto zákona „za obsah periodického tisku odpovídá vydavatel.“ Vydavatelem se pak rozumí *“fyzická osoba nebo právnická osoba, která vydává periodický tisk“* a vydávání zákon definuje jako činnost vydavatele, při které tento *“na svůj účet a na svou odpovědnost zajišťuje obsah, vydání a veřejné šíření periodického tisku”*⁹⁴

Koncepce stávající právní úpravy tiskového zákona vychází pouze z odpovědnosti vydavatele, který (jako majitel novin, časopisu apod.) má možnost ovlivňovat i jeho obsahovou stránku.⁹⁵ Vzhledem ke skutečnosti, že vydávání novin a časopisů je po provedené změně politických poměrů v naší republice podnikáním, jako každá jiná činnost realizovaná za účelem dosažení zisku, je tento postoj zákonodárce celkem pochopitelný.

Předchozí právní úprava, platná do roku 2000 a upravena zákonem č. 81/1966 Sb., ve znění pozdějších novel,⁹⁶ v ust. § 1 odst. 2 jednoznačně určila, že vydavatelské a tiskové podniky, rozhlas, televize, film a jiné hromadné informační prostředky nemohly být předmětem soukromého podnikání. Toto omezení mělo být materiální zárukou svobody projevu, slova a tisku i společenského poslání periodického tisku a ostatních hromadných informačních prostředků.

Postavení vydavatele, šéfredaktora a redaktorů bylo tehdy vymezeno tak, že za plnění společenského poslání tisku a jeho politicko-ideového programu odpovídal vydavatel. Vůči vydavateli byl pak osobou odpovědnou šéfredaktor, který určoval obsah jednotlivých vydání a řídil hromadný informační prostředek, často za pomoci tzv. redakční rady, kterou jmenoval nebo odvolával vydavatel. Odpovědnost šéfredaktora v sobě zahrnovala i povinnost dbát, aby obsahem tisku nebyly porušeny zákonem chráněné zájmy společnosti, občanů a organizací. Za tím účelem byl povinen zabezpečit

⁹⁴ § 3 písm. b) c) zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)

⁹⁵ HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související, 2. vydání, 2006, str. 20

⁹⁶ Zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích dne 25. 10. 1966, a to s účinností k 1. lednu 1967.

ověření pravdivosti a původu každé informace. V mezích svých pověření pak obdobnou odpovědnost nesl i zástupce šéfredaktora nebo osoby pověřené úkoly šéfredaktora – vedoucí redaktor nebo předseda redakční rady.

Znamenalo to, že za ochranu společnosti a občanů před zneužitím svobody projevu odpovídal vydavatel, šéfredaktor, redaktor a autor v rozsahu vyplývajícím z platných předpisů.

Stávající právní úprava přijala jiný princip – výlučnou odpovědnost vydavatele za obsah periodického tisku. A to přesto, že při několik let trvající přípravě nového tiskového zákona probíhala rozsáhlá diskuse o jeho obsahu a v návrhu předloženém již v roce 1992, který upravoval i práva a povinnosti provozovatelů, pracovníků a příspěvů hromadných informačních prostředků, bylo vymezeno postavení novináře, šéfredaktora ve vztahu k vydavateli či provozovateli i vůči veřejnosti.⁹⁷

Konečné znění dnes platného tiskového zákona nakonec upravuje pouze některá práva a povinnosti vydavatelů a dalších fyzických a právnických osob v souvislosti s vydáváním periodického tisku, z nichž pro mou práci jsou nejdůležitější ustanovení o odpovědnosti vydavatele (§ 4, § 5) a právu na odpověď (§10).

Současná situace je tedy taková, že za obsah publikovaný v některém z periodik je odpovědný navenek (tj. ve vztahu k třetím osobám) pouze vydavatel. Jenom on nese odpovědnost se všemi s tím spojenými důsledky za to, že obsahem vydávaného periodického tisku nejsou porušována zákonem garantována práva třetích osob.

Změna v okruhu osob odpovědných za obsah periodického tisku provedená po rozsáhlých debatách novým zákonem č. 46 ze dne 22. 2. 2000 reagovala zřejmě i na aplikace precedenčního práva u Evropského soudu pro lidská práva. Tento soud v několika svých nálezech dospěl k závěru, že *„skutečnost, že vydavatel má pouze komerční a nikoliv redaktorský vztah k novinám nebo časopisu, ho nemůže zbavit odpovědnosti”*, neboť jako vlastník má, resp. by měl mít moc formulovat redakční směřování časopisu.⁹⁸

⁹⁷ HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související, 2. vydání, Praha 2006, str. 16

⁹⁸ Nálezy ES pro lidská práva ze dne 8. července 1999 (Sůrek č. 1 proti Turecku), HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související, 2. vydání, Praha 2006, str. 20

V novinářské praxi je však často situace poněkud odlišná. Již v době přípravy a diskuse kolem navrhovaného znění nového tiskového zákona, komentoval Syndikát novinářů ČR navrhované znění ust. § 4 o odpovědnosti vydavatele za obsah periodického tisku takto: „*Věta, která má k praxi velmi daleko. Vydavatelem je zpravidla akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným, totiž jakýsi kolektivní vlastník, který nemá a ani nemůže mít z technické podstaty tvorby a výroby novin a časopisů konkrétní vliv na obsah periodika. U deníku je to zcela vyloučeno. Obsah určuje šéfredaktor a zpravidla redaktor, novinář.*“⁹⁹

Přitom pokud jde o novináře, není v současném právním řádu ČR pojem novinář nebo žurnalista nikde definován. Stejně tak neexistuje speciální právní úprava týkající se jejich postavení a odpovědnosti. Podobně nenajdeme v právním řádu úpravu postavení šéfredaktora, redakční rady či odpovědného redaktora,¹⁰⁰ jak tomu bylo za platnosti předchozích tiskových zákonů.

Lze tedy spíše dovodit, že postavení novináře v pracovněprávním poměru k vydavateli (zaměstnavateli) řeší zákoník práce¹⁰¹ a z toho plynoucí odpovědnost zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli při výkonu své práce. Jedná-li se o novináře vykonávající svou činnost jako podnikání (tzv. na volné noze), pak jejich odpovědnost vůči vydavateli se řídí obchodním zákoníkem, kdy se jejich vzájemný vztah podřazuje pod obchodně právní režim.¹⁰²

Je potřeba uvést, že odpovědnost plynoucí z ust. § 4 tiskového zákona, t.j. i za obsah fotografie, zveřejněné v periodickém tisku, je objektivní a pro její vznik není nutné zavinění odpovědné osoby. (Na rozdíl od trestní odpovědnosti nebo odpovědnosti za škodu, kde je zavinění předpokladem jejího vzniku.) Zákon stanoví z této odpovědnosti některé výjimky, jakými jsou např. odpovědnost za pravdivost údajů

⁹⁹ JELÍNEK M., Připomínky Syndikátu novinářů k návrhu tiskového zákona. Mediažurnál, 1999, č. 6, str. 8.

¹⁰⁰ MICHAL BARTOŇ, K některým problematickým aspektům odpovědnosti vydavatelů a novinářů za obsah tisku v právu ČR, [Právní rozhledy 12/2003, s. 615]

¹⁰¹ §§ 250 - 264 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, Edice ÚZ číslo 866, Nakladatelství SAGIT, 2012, ISBN 978-80-7208-886-7

¹⁰² Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník v platném znění (Obchodní zákoník a prováděcí předpisy, Edice ÚZ číslo 867, Nakladatelství SAGIT, 2012, ISBN 978-80-7208-888-1)

v reklamě¹⁰³ či odpovědnost v souvislosti s uplatněním práva na odpověď a dodatečné sdělení upravené v § 15 tiskového zákona.¹⁰⁴

V souvislosti s vlastní reklamou vydavatele jsem narazila na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 7. 2011. Tento ve věci žaloby známé zpěvačky a jejího manžela o vydání bezdůvodného obohacení vůči vydavateli periodika v souvislosti s použitím jejich fotografií k propagaci jeho vlastního časopisu (reklamní spot s upoutávkou na nové číslo) konstatoval v rámci dovolacího řízení, že použitím podobizen a obrazových snímků známých osobností bez jejich souhlasu v reklamě na časopis, ve kterém byly dané snímky otištěny, došlo na straně vydavatele k bezdůvodnému obohacení z nepoctivých zdrojů, a to přesto, že vlastním zveřejněním snímků nedošlo k zásahu do osobnostních práv daných osob.

Žalobci se domáhali po vydavateli nejmenovaných týdeníků zaplacení milionových částek za to, že neoprávněně užil jejich podob a jmen v reklamě propagující předmětné periodika a odvysílané na televizních stanicích TV Nova a TV Prima, čímž se dle jejich názoru na jejich úkor bezdůvodně obohatil, neboť za užití jejich jmen a podob v reklamě vydavatel ničeho nezaplatil, ačkoli by tomu tak při standardním smluvním vztahu bylo. Užití podob a jmen žalobců v reklamě bez jejich souhlasu označili za protiprávní.

Vydavatel se bránil, že předmětné reklamní spoty byly vyrobeny a odvysílány pouze za účelem propagace jeho vlastních produktů a bylo propagováno vždy aktuální vydání periodika s upozorněním na některé články, které jsou jeho obsahem. Namítal potřebu důsledně rozlišovat aktivní využití známé osobnosti, jejího jména či podoby v reklamě, kdy je popularita takové osobnosti využita k propagaci určitého výrobku od situace, o kterou jde v projednávané věci, kdy jsou články o známých osobnostech a nosič takových informací pouhým výrobkem, a kdy pouze tento výrobek je představován formou reklamy. V takovém případě jsou tyto osoby pouze předmětem zpravodajské činnosti a nárok na honorář jim nemohl vzniknout. K námitce nedostatku souhlasu k užití podob a jmen žalobců v reklamě, odkázal vydavatel na zákonnou

¹⁰³ § 5 zák. č. 46/2000 Sb.: „Odpovědnost za obsah reklamy a inzerce: Vydavatel neodpovídá podle tohoto *zákona* za pravdivost údajů obsažených v reklamě a v inzerci uveřejněné v periodickém tisku. Tato výjimka neplatí pro reklamu a inzerci samotného vydavatele. Nedotčena zůstává odpovědnost vydavatele podle zvláštního právního předpisu“, přičemž zvláštním předpisem se rozumí zákon např. zákon o regulaci reklamy, obchodní zákoník nebo trestní zákon.

¹⁰⁴ HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související, 2. vydání, Praha 2006, str. 20

zpravodajskou licenci dle § 12 odst. 3 občanského zákoníku s tím, že nemohlo dojít na jeho straně ke vzniku bezdůvodného obohacení. Soudy prvního i druhého stupně konstatovaly, že žalobci předmětné časopisy tímto nepropagují a že byť dlouhodobě vysoká popularita žalující zpěvačky do jisté míry může zaručit určitý okruh čtenářů, toto je možné říci i o jiných osobnostech. Žaloba byla tedy pravomocně zamítnuta s tím, že došlo-li k zveřejnění podob žalobců a údajů o nich bez jejich souhlasu a případné odměny, pak se měli podle odvolacího soudu domáhat satisfakce žalobou na ochranu osobnosti.

Rozhodnutí v rámci podaného mimořádného opravného prostředku – dovolání, které následně vydal Nejvyšší soud ČR je svým způsobem průlomové. Naznačuje, že zásah do osobnostních práv může mít i rozměr majetkové odpovědnosti za bezdůvodné obohacení, t.j. za úhradu toho, co vydavatel ušetřil tím, že si nevyžádal úplatný souhlas s použitím podobizny osoby v reklamě na vydávané periodikum.¹⁰⁵

Ne každý zásah do osobnostních práv musí skončit žalobou u soudu. Lze-li věc řešit formou omluvy nebo zveřejněním opravy v tisku, může se dotčený subjekt domáhat tzv. práva na odpověď, a to s odkazem na ust. § 10 tiskového zákona, který říká:

„(1) Jestliže bylo v periodickém tisku uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má tato osoba právo požadovat na vydavateli uveřejnění odpovědi. Vydavatel je povinen na žádost této osoby odpověď uveřejnit.

(2) Odpověď se musí omezit pouze na skutkové tvrzení, kterým se tvrzení podle odstavce 1 uvádí na pravou míru, nebo neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení se doplňuje nebo zpřesňuje. Odpověď musí být přiměřená rozsahu napadeného sdělení, a je-li napadána jen jeho část, pak této části; z odpovědi musí být patrné, kdo ji činí.

(3) Osoba, na jejíž žádost byla vydavatelem uveřejněna odpověď podle tohoto zákona, nemůže požadovat uveřejnění další odpovědi na tuto odpověď.

(4) Po smrti fyzické osoby přísluší právo podle odstavce 1 jejímu manželu a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.

(5) Ustanovení zvláštního právního předpisu o ochraně osobnosti a o ochraně jména a dobré pověsti právnické osoby zůstávají úpravou podle odstavců 1 až 4 nedotčena.”

¹⁰⁵ Nejvyšší soud, 28 Cdo 4755/2009, [Výběr NS 4606/2011] www.beck-online.cz

Dojde-li tedy zveřejnění fotografie ke kolizi s osobnostními právy fyzických osob nebo s právem na dobrou pověst v případě osob právnických.¹⁰⁶ Lze se v případech předpokládaných výše citovanými ustanoveními domáhat práva na odpověď tedy jakési obdobě kdysi existujícího práva na tiskovou opravu.

“Cílem práva na odpověď je zajistit každému jednotlivci možnost obhájit se proti určitým prohlášením, která jsou šířena masovými komunikačními prostředky a která by mohla mít škodlivý dopad na jeho soukromý život, čest a důstojnost.”¹⁰⁷

I když ze soudní judikatury lze usoudit, že za sdělení obsahující skutkové tvrzení ve smyslu zákona nelze považovat obrazový snímek (fotografii),¹⁰⁸ domnívám se, že i zde lze v určitých případech právo na odpověď uplatnit. A to například jde-li o fotografii doplňující text obsahující nepravdivé údaje, nebo když popis publikovaného snímku obsahuje neúplné nebo nepravdivé informace a uvedením odpovědi lze tuto skutečnost uvést na správnou míru, přičemž dotčený subjekt tuto formu považuje za dostatečnou.

¹⁰⁶ Úprava obsažená v ust. § 44 a násl. Zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

¹⁰⁷ HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související, 2. vydání, Praha 2006, str. 34

¹⁰⁸ „Sdělením obsahujícím skutkové tvrzení, ve vztahu k němuž má dotčená osoba právo požadovat na vydavateli periodického tisku uveřejnění odpovědi, není fotografie publikovaná v periodickém tisku“ (Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. [28 Cdo 1969/2002](#) z 19.2. 2003 - (soudní spor výrobce inkubátoru o zveřejnění odpovědi v návaznosti na publikaci snímku jeho výrobku u článku popisujícího tragickou nehodu v nemocnici, která žádný výrobek dané firmy neprovozovala.)

6. Srovnání české a zahraniční regulace pořizování fotografií a jejich zveřejňování

Z informací dostupných na internetu jsem dospěla k názoru, že právní úprava pořizování fotografií v zahraničí a u nás je více méně obdobná, samozřejmě s určitými rozdíly ve stupni některých omezení v té které krajině.

Demokratické státy, respektující v zásadě Listinu základních práv a svobod umožňují, resp. nezakazují (v zájmu zajištění svobody projevu a slova) pořizování fotografií tam, kde to je v zájmu informovanosti veřejnosti či v zájmu realizace svobody projevu. To se týká i území Spojených států amerických, kde listina základních práv a svobod není součástí samotné ústavy, ale byla schválena již v roce 1791 jako prvních deset dodatků k ústavě, které se v angličtině souhrnně označují jako *Bill of Rights*. Svobodou slova se pak zabývá Dodatek I.¹⁰⁹

I v Kanadě platná Listina práv a svobod v čl. 2b) garantuje každému právo vyjádřit se prostřednictvím fotografie a svobodu publikovat své fotografie. Fotit lze tedy cokoli za běžných okolností, není-li to v rozporu se zákonem. Obdobně jako u nás ani v Kanadě nezbavuje Listina fotografa odpovědnosti za případné porušení zákona nebo obecného soukromého práva. Znamená to, že i když si můžete fotit cokoli, je potřeba se ujistit, zda přitom neporušujete žádné zákony, předpisy nebo místní vyhlášku o fotografování.

Vedle předpisů trestního práva, které by měl každý při fotografování respektovat, nutno zde dbát zejména na „Security od Information Act“ - obdobu zákona na ochranu utajovaných skutečností, jehož účelem je chránit zájmy Kanady. Tento předpis zakazuje pořizovat a zveřejňovat fotografie, které by mohly ohrozit státní tajemství, zasáhnout životy velkého počtu Kanadčanů, poškodit nebo ohrozit kanadské vojenské síly, bezpečnost státu nebo jeho tajné složky. Bez předchozího povolení odpovědného úřadu nelze fotit zbrojní zařízení a objekty ozbrojených sil, vojenské kempy, továrny, loděnice, doly, lodě, letadla a obecně místa související se zajištěním obranyschopnosti státu.

¹⁰⁹ Ústava Spojených států amerických, <http://klempera.tripod.com/usustava.htm>

Dalším omezujícím předpisem je zákon na ochranu soukromí („Privacy Act“), který upravuje vztah podnikatele a soukromé osoby při komerčním využívání fotografie. Podle kanadské listiny práv a svobod má každý Kanadčan zaručenou jakousi míru obvyklého - oprávněně očekávaného soukromí ("Reasonable Expectation of Privacy"), ale opět pouze ve vztahu mezi státem a občanem, nikoliv mezi dvěma soukromými osobami.

Fotograf se musí při své práci vyvarovat neoprávněného vstupu na cizí pozemek („Trespassing“) a nemůže fotit majetek někoho jiného bez jeho souhlasu. V této zemi musí totiž v případě napadení majitelem na jeho pozemku, právě napadený prokazovat, že měl povolení ke vstupu. I v případě takového povolení nutno respektovat případný požadavek vlastníka k jeho opuštění. Není-li majetek označen značkou typu „nevstupovat“ nebo „neoprávněným vstup zakázán“, lze beztestně vstoupit na pole, trávník, ovocný sad, vinici a kdekoliv, kde jsou vysázeny stromy v průměru menší než 2 metry.

Požizujeme-li snímky v nákupním středisku nebo budově v soukromém vlastnictví, která je přístupná veřejnosti, ale je pod dohledem soukromé ochranky, pak si může vlastník či ochranka vytvořit vlastní pravidla platná v daném objektu. Neexistuje zákon zakazující ve veřejně přístupné budově fotografovat, nicméně můžete být vyzváni k opuštění objektu, a pokud tak neučiníte, stáváte se neoprávněnou osobou v této budově.

Město Toronto má zase místní vyhlášku („TTC“), která omezuje fotografování pro komerční účely bez povolení úřadu. Soukromé fotografování ale není touto vyhláškou omezeno.

Vztahy a spory soukromých osob plynoucích z fotografování je v Kanadě upraveno zvykovým právem („Common Law“) a je tedy obtížné vypracovat seznam toho, co je v rozporu s tímto právem. V Kanadě již bylo např. rozhodnuto, že pořizování fotografie dítěte bez souhlasu rodiče je nezákonné a fotograf byl shledán vinným. Vzhledem k tomuto precedentu lze očekávat obdobné rozhodnutí i v jiných případech tohoto druhu.¹¹⁰

Obdobně je zvykové právo v soukromoprávních vztazích uplatňováno i ve Spojených státech nebo Anglii.

¹¹⁰<http://www.thephotoforum.com/forum/beyond-basics/55105-photography-laws-canada.html#post535167>

6.1 Poznatky zahraničních i českých fotografů s focením v cizích zemích

Z internetových diskuzí osob zabývajících se fotografováním jsem dospěla k poznání, že v zahraničí, hovoříme-li o zemích s obvyklou mírou demokracie, jsou základní pravidla fotografování jednoduchá. Na veřejnosti lze snímat cokoliv a kohokoliv, není-li zde zřejmý náznak toho, že je na konkrétním místě fotografování zakázáno (např. umístění cedule symbolizující tento zákaz). Na ulici je postavení fotografů, ať již profesionálů, amatérů nebo novinářů vcelku obdobné. Nelze spoléhat na to, že by zde novinář měl speciální výhody nebo jiná pravidla. Ani fotoreportér nesmí překročit hranice intimní sféry kvůli vytvoření laciné senzace.

Při focení osob na veřejnosti se můžeme setkat s případným nesouhlasem snímané osoby, možná častěji než je obvyklé u nás, ale jeho nerespektování není samo o sobě postižitelné. (Což nakonec dokládá v zahraničí dobře prosperující činnost tzv. paparazzi.) Přesto s osobami, u kterých je na snímku rozpoznatelná jejich podoba, je i v cizině potřeba uzavřít smlouvu (Model release) obsahující písemné svolení fotografovaného s následným užitím snímku, aby nedošlo ke střetu s jeho osobnostními zájmy.

V zahraničí mají mnohé známé budovy (muzea, historické objekty apod.) své „image“ často patentované, takže jejich snímky nelze použít ke komerčnímu využití bez sepsání předchozí dohody s majitelem práv chráněných autorským nebo patentovým zákonem (Property release). Za komerční využití jsou přitom považovány fotografie, jejichž prostřednictvím dosáhneme zisku a je jedno, zda přímo nebo nepřímo. (Využití fotografie na výrobku, jeho obalech, pro reklamní účely, kalendáře, plakáty, obchodní brožury, propagační materiály apod.)

Pro osobní použití, které zahrnuje i portfolio zveřejněné na webu či výstavě, ale i pro přímý prodej tiskovin v limitované edici se většinou nevyžaduje podepsaný souhlas. Žádná galerie nebude požadovat podepsaný Model release nebo Property release pro vystavení vašich fotek, na kterých je zachycen život v ulicích. A rovněž

taková galerie ani neodmítne prodat omezené množství fotografií zájemcům pro jejich osobní použití bez uvedených souhlasů.¹¹¹

Určitá omezení bývají ve světě spojena často s místem pořizování snímků nebo způsobem focení (využívání příslušenství). Např. jsem narazila na pravidla města New York (USA) upravující chování v prostorách a zařízeních městské hromadné dopravy, včetně focení. V oddílu 1050.9 bod 3 jakéhosi „provozního řádu“ je uvedeno, že fotografování, filmování nebo pořizování video záznamu v jakémkoliv objektu nebo dopravním prostředku je povoleno s výjimkou provádění těchto činností s příslušenstvím, jako jsou světla, reflektory nebo stativy. Pouze novináři, kteří jsou držiteli platného průkazu vydávaného newyorským policejním oddělením, mohou používat nezbytné příslušenství.¹¹² Veškerá fotografická činnost v daném prostranství a dopravním prostředku musí být pak prováděna v souladu s ustanoveními celého „provozního řádu“.

Jak jsem se dozvěděla z článku, publikovaném na internetu, v Kuvajtu údajně zakázala tři ministerstva fotografovat digitálními zrcadlovkami na veřejnosti. Ministerstva informatiky, sociálních věcí a financí se shodla na tom, že fotografování zrcadlovkami by se mělo využívat jen v žurnalistice. Fotografování na ulicích a v nákupních centrech tímto způsobem je tedy zakázáno.¹¹³

Přestože jsem si tuto informaci nemohla ověřit přímo na serveru Kuwait Times, kde měl být originální článek publikován, uvádím tento zákaz jako příklad nejrůznějších podob omezení činnosti fotografa v různých zemích světa. Už z toho důvodu je vhodné se v rámci možností předem seznámit s omezeními té které země, kam se chystáte i s fotoaparátem vycestovat.

¹¹¹ Diskuse fotografů o jejich zkušenostech s omezením fotografování, uveřejněná na <http://www.pentaxforums.com/forums/photographic-technique/22978-photography-law-know-your-rights.html#ixzz1HRKdZsj4>

¹¹² <http://www.mta.info/nyct/rules/rules.htm#restricted>

¹¹³ <http://www.cechoslovaci.com/topic/1052-omezeni-fotografovani-v-kuvajtu/>

Závěr

Historie novinářské fotografie sahá do období let 1880–1897, kdy byly poprvé zveřejněny novinové články s fotografiemi. Od té doby se fotografování i díky novým technickým a technologickým vymoženostem stalo součástí každodenního života nejenom profesionálních fotografů, ale i většiny novinářů, kteří pořizující snímky s cílem doprovodit své textové zprávy a zejména miliónů fotografů amatérů, kteří fotí pro radost, ale příležitostně své úlovky zveřejní v tisku nebo na internetu.

Protože nejenom pořízením, ale zejména zveřejněním fotografií dochází často ke střetu svobody slova a projevu s právem na ochranu práv třetích osob či se zájmy chráněnými státem, chtěla jsem zpracováním své bakalářské práce trochu osvětlit vztahy, které v rámci této činnosti vznikají a shrnout základní pravidla pro předcházení kolizím zájmů obou stran.

Jak již bylo v předchozích částech konstatováno, při fotografování a zveřejňování fotografií v médiích se setkávají dvě základní, Ústavou zajištěná občanská práva. Právo svobodně se vyjadřovat a projevat (m.j. prostřednictvím fotografií) a právo na ochranu lidské důstojnosti a před neoprávněnými zásahy do soukromého a rodinného života (m.j. zveřejněním fotografií bez souhlasu nebo zveřejněním způsobem, který je způsobilý přivodit újmu konkrétní osobě). Při respektování základních pravidel a právní regulace, která je u nás uplatněna pouze v nezbytné míře tam, kde je na tom obecný zájem nadřazený právu občana fotit cokoliv a kdekoliv, lze jistě eliminovat konflikty i soudní spory.

Při zpracovávání daného tématu jsem nenarazila na konkrétní otázku, která by z mého pohledu vyžadovala nějakou další právní regulaci. Ústavní princip zakotvení práva každého občana činit, co není zákonem zakázáno a naopak nenutit ho činit něco, co zákon neukládá (článek 2 odst. 4 Ústavy ČR) je pro výchozí pozici jediný správný. Zjištěná omezení daná zákony, které jsem v práci uváděla, pokládám za nezbytná pro garanci obecně pochopitelných zájmů státu (trestně právní postih závadného jednání jasně specifikovaného ve skutkových podstatách jednotlivých trestných činů, správní postih porušení zákona na ochranu osobních údajů atd.) a také pro záruku osobnostních a majetkových práv soukromých osob. Výslovný zákaz fotografování z hlediska

bezpečnosti státu není dneska nikde dán a absence této úpravy zřejmě přímo souvisí se stávající politickou a bezpečností situací v Evropě a v naší zemi. Zřejmě potřeba takovéto úpravy není v současné době natolik významná, aby byl do zákona přijatý ve státním zájmu obecný zákaz fotografování určitých objektů či lokalit, jak tomu bylo kdysi.

Pravdou je, že regulace pořizování fotografií je u nás řešena většinou formou různých omezení vstupu do lokalit či pohybu v místech, kde má fotografování probíhat, a to v mnoha předpisech jednotlivých resortů či samosprávních celků s platností pro určitá území. Jejich zpřehlednění by sice bylo vhodné, ale v současné době zřejmě nelze předpokládat, že by se někdo tomuto problému věnoval, neboť z hlediska legislativy jsou v naší zemi mnohem závažnější úkoly.

Domnívám se ale, že současné řešení odpovědnosti za obsah periodického tisku, není optimální. Přestože vymezení odpovědnosti v předchozím tiskovém zákoně bylo poměrně vágní, stávající velmi stručná úprava není řešením o moc vhodnějším.

Souhlasím s názorem JUDr. Michala Bartoně, obsaženým v jeho stati o některých problematických aspektech odpovědnosti vydavatelů a novinářů za obsah tisku v právu ČR, že *“absence jakékoli právní úpravy týkající se postavení šéfredaktora či odpovědného redaktora a jeho vztahu k vydavateli se jeví jako úprava nedostačující“* a že *„konstrukce odpovědnosti vydavatele za obsah tisku v současném tiskovém zákoně by měla s sebou logicky nést i zásadní rozhodování o obsahu příslušného tisku“*.¹¹⁴

Není přece možné, aby vydavatel odpovídal za něco, co nemůže ovlivnit a naopak, aby šéfredaktor nebo redaktor novin nenesl navenek žádnou odpovědnost za obsah zveřejněných zpráv, fotografií v periodiku, na jehož obsahu se přímo a aktivně podílí.

Bylo by proto vhodné, aby tiskový zákon upravil vztah těchto dvou stran podílejících se na obsahu periodického tisku, a to s cílem zamezit extrémním situacím, kdy vydavatel začne předem určovat typ zpráv, které bude možno publikovat a tím zasáhne do novinářské nezávislosti nebo ponechá volnost šéfredaktorovi, ale ten nebude přitom za nic odpovědný. Právní úprava postavení šéfredaktora a určení konkrétní míry

¹¹⁴ MICHAL BARTOŇ: K některým problematickým aspektům odpovědnosti vydavatelů a novinářů za obsah tisku v právu ČR, Právní rozhledy 12/2003

jeho práv a povinností vůči vydavateli by byla jistě žádoucí. Pokud určitý subjekt odpovídá za obsah tisku, musí mít na tento obsah také faktický vliv.

Autorská práva související s fotografií, jejím užitím či rozmnožováním jsou naopak upravena v dostatečném rozsahu, i když s rozvojem internetu a veřejně přístupné počítačové sítě se přístup k prezentovaným snímkům, zejména na veřejně přístupných sociálních sítích, stal jednoduchým a riziko zneužití zveřejněných snímků touto formou je proto velmi vysoké.

Uživatelé internetu nabývají pocit, že jednou veřejně na internetu publikované snímky jsou volně ke stažení a dalšímu užití, čímž se dostávají stále častěji do rozporu se zájmy vlastníků autorských práv. Zde se domnívám, že by právní úprava měla uložit autorům povinnost zřetelně označit snímek, který je veřejně prezentovaný a volně ke stažení, jako ten, který požívá právní ochranu a jehož další užití k jiným než ryse osobním účelům je úplatné. Většina uživatelů, pokud by stáhnutí konkrétního snímku bylo zabezpečeno tak, že je nutno nejdříve zaplatit určitý poplatek, by zvažila, zda skutečně má o stažení daného snímku vůbec zájem.

Vlastní ochrana zájmů a práv osob na fotografiích zobrazených je v českém právním řádu upravena jasně, přehledně a je z ní patrné, že dotčená osoba má možnost domáhat se upuštění od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti i odstranění následků takového zásahu. Kromě jakéhosi morálního zadostiučinění se může domoci i práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Neoprávněné zveřejnění fotografií a spory z toho plynoucí se týkají zejména vydavatelů periodického tisku, kde se tito brání právem na svobodu projevu a právem na informace. Pokud již dojde ke kolizi práva na informace a práva na ochranu osobnosti či obdobného práva garantovaného zákonem, vždy o věci s konečnou platností rozhodne soud, který musí dát jednomu z daných práv přednost, a to vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu. Přitom lze dovodit ze soudní judikatury, že veřejné osobnosti - celebrity musí snášet poněkud nižší standard svých osobnostních práv.

Jako budoucí novinářku mě zajímá téma fotografie zejména z pohledu žurnalisty, potažmo vydavatele. Dospěla jsem k tomu, že novinářská fotografie by měla vždy splňovat určitá kritéria, která nemusíme nalézt u fotografie pořízené laikem

či profesionálním fotografem zhotovujícím snímky na objednávku nebo pro jeho další prodej k ryze komerčním či reklamním účelům. Jedná se o určitý sociální, aktuální, ale zejména etický rozměr. Fotografie zveřejněná v periodickém tisku má mnohem větší dopad, než si mnozí připouštíme. Co vidíme „v novinách“, u toho nějak automaticky předpokládáme pravdivost a objektivitu. Již proto by novinářská fotografie, použiji-li toto označení, měla být pravdivá, objektivní a přesná. Měla by z ní být patrna aktuálnost ve vztahu k události, kterou má dokreslovat nebo objasňovat. Dalším znakem by měla být neutrálnost, t.j. neměla by vyvolávat v čtenáři prvoplánově pozitivní nebo negativní reakce ve vztahu k vyobrazené osobě či situaci. O určité estetické úrovni záběru snad není potřeba hovořit.

O bulvárních fotografech specializujících se na snímky známých osobností z kulturního, sportovního, ale i politického prostředí, tzv. paparazzi jsem se již letmo zmínila. Zveřejňování takovýchto snímků je zcela pochopitelné, neboť čtenáře zajímají novinky ze života celebrit a často díky těmto informacím jsou takto zaměřená periodika komerčně úspěšná. Na druhé straně zveřejňování snímků zasahujících do intimní (soukromé) sféry široké veřejnosti známých osob je nepřijatelné, i když jde o snímek pravdivý. Jak jsem zjistila z novodobé soudní judikatury, jsou to zejména vydavatelé novin a časopisů s bulvárním zaměřením, kteří nejčastěji vystupují na straně žalovaných v kauzách na ochranu osobnosti.

Soudy respektují právo občana na pravdivé a objektivní informace a berou v úvahu, že jsou to zejména média, která tyto informace zprostředkovávají. Současná publikovaná soudní judikatura ale dokládá, že toto právo nemůže být nadřazováno oprávněně požadované míře soukromí i u osob veřejně známých, které z popularity vlastně žijí. A to by si měli vydavatelé uvědomit, zejména s odkazem na posun v rozhodovací praxi českých soudů a především vzhledem k jejich současné výlučné odpovědnosti za následky zveřejnění „závadné“ fotografie v jejich periodiku, bez ohledu na zavinění.

Zaměřím-li se na novináře – fotografy, pracujících pro „seriózní“ tisk, pak každý z nich by měl zejména ve vztahu k obětem trestných činů, dopravních nehod či jiných tragických událostí, o kterých tisk velmi často referuje, respektovat určité zásady, které

byly formulovány v publikaci *Novináři a oběti trestných činů*¹¹⁵ a ze kterých mi utkvěly v mysli nejvíce tyto:

- *„Slovem nebo natočeným obrazem můžeme způsobit druhotnou traumatizaci oběti.“*
- *„Nepodporujme obecnou fascinaci násilím.“*
- *„Pravidlo respektování lidské důstojnosti oběti, citlivosti a korektnosti platí pro práci na místě činu, při kontaktu s obětí i pro zveřejňování záběrů z místa činu a publikování informací o obětech.“*
- *„Oběti nejsou celebrity. Mějme na paměti, že pořizovat a využívat fotografie nebo záběry obětí a jejich blízkých je neuctivé a neetické.“*
- *„Nezveřejňujme drastické záběry, na kterých je oběť ztýraná nebo zbavena lidské důstojnosti. Honba za senzací poškozuje oběť a její blízké, ještě dlouho potom je stigmatizuje. Pečlivě zvažme, jaké informace o oběti budeme zveřejňovat...“*

¹¹⁵ ŠTĚPÁN VYMĚTAL, PETRA VITOUŠOVÁ a kol., *Novináři a oběti trestných činů*, THEMIS, nakladatelství Tiskárny MV p.o., Praha 2008, ISBN 80-7312-052-6 (str. 12, 16, 18, 47 a 52)

Použitá literatura

1. Občanský zákoník a související předpisy, Edice ÚZ číslo 881, Nakladatelství SAGIT, 2012, ISBN 978-80-7208-902-4
2. MILAN HOLUB, JOSEF FIALA, JAROSLAV BIČOVSKÝ: OBČANSKÝ ZÁKONÍK, Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou, 11. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2006, 916 s., ISBN 80-7201-588-5
3. JIŘÍ ŠVESTKA, JIŘÍ SPÁČIL, MARTA ŠKÁROVÁ, MILAN HULMÁK a kolektiv: Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, Nakladatelství C. H. Beck, 2321 s., ISBN 978-80-7400-108-6
4. Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, Edice ÚZ číslo 581, nakladatelství SAGIT, 2006, ISBN 80-7208-587-5
5. KAREL KLÍMA a kolektiv: KOMENTÁŘ K ÚSTAVĚ A LISTINĚ, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 1024 s., ISBN 80-86898-44-X
6. HELENA CHALOUPKOVÁ, PETR HOLÝ: Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související, 3. vydání, Praha 2007, Nakladatelství C. H. Beck, 652 s., www.beck-online.cz
7. IVO TELEC, PAVEL TŮMA: Autorský zákon, edice velké komentáře, 1. vydání, Praha 2007, Nakladatelství C. H. Beck, ISBN 978-80-7179-608-4
8. ADÉLA ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, VLADIMÍR SMEJKAL: Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích, LINDE Praha, a.s. 2009, 146 s., ISBN 978-80-7201-744-7
9. ŠTĚPÁN VYMĚTAL, PETRA VITOUŠKOVÁ a kol., Novináři a oběti trestných činů, THEMIS, nakladatelství Tiskárny MV,p.o., Praha 2008, 80 s., ISBN 80-7312-052-6

10. JAKUB KONČETÍK, PAVEL VEČEŘA, PETR ORSÁG: Dějiny českých médií 20. století, Portál, s.r.o. Praha 2010
11. HELENA CHALOUPKOVÁ, Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související, 2. vydání, Praha 2006, Nakladatelství C. H. Beck, ISBN 80-7179-450-3
12. Trestní předpisy, ÚZ číslo 768, nakladatelství SAGIT, 2010, ISBN 978-80-7208-787-2
13. JIŘÍ JELÍNEK, ZDENĚK SOVÁK, Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou, 18. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002, ISBN 80-7201-366-1
14. PAVEL ŠÁMAL, a kolektiv, Trestní zákoník (EVK), 1. vydání, 2009, www.beck-online.cz
15. Zákoník práce, Edice ÚZ číslo 866, Nakladatelství SAGIT, 2012, ISBN 978-80-7208-886-7
16. Obchodní zákoník a prováděcí předpisy, Edice ÚZ číslo 867, Nakladatelství SAGIT, 2012, ISBN 978-80-7208-888-1
17. Edice ÚZ číslo 834, nakladatelství SAGIT, 2011, ISBN 978-80-7208-854-6, str. 147-148 a str. 140 a násl.
18. MICHAL BARTOŇ: K některým problematickým aspektům odpovědnosti vydavatelů a novinářů za obsah tisku v právu ČR, [Právní rozhledy 12/2003, s. 615]

Použité právní předpisy

1. Zákon č. 192/1971 Sb., o ochraně státního tajemství
2. Zákon č. 383/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 12/1971 Sb., o ochraně státního tajemství a zákon č. 47/1956 Sb., o civilním letectví ve znění zákona č. 43/1976 Sb.
3. Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů

4. Sbírka zákonů ČR, zákon 148 ze dne 11. června 1998
5. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
6. Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 52/2009 Sb. ze dne 5. února 2009, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
8. Zákon č. 101/2000 Sb. ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, www.beck-online.cz
9. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
10. Zákon č. 46/2000 Sb. ze dne 22. února 2000 o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), www.beck-online.cz
11. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník

Odkazy

1. http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=394361&s_lang=2&detail=1&title=se dm%E1+velmoc
2. <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>
3. www.beck-online.cz
4. http://www.lidovky.cz/v-zambii-obvinili-cechy-ze-spionaze-fotili-letiste-fw9-/ln_zahranici.asp?c=A111022_133232_ln_zahranici_mc
5. <http://www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/v-indoneske-papui-byl-zatcen-cech-ktery-fotografoval-demonstraci/752276>
6. <http://www.fotoaparát.cz/article/10247/1>
7. http://www.cd.cz/old/TCD2004/4_21foto

8. <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky>
9. http://www.mpsv.cz/files/clanky/10285/Stanovisko_MPSV-osobni_udaje_deti.pdf
10. <http://e-islam.cz/node/19>
11. <http://www.photo-modr.estranky.cz/clanky/zaklady-fotografovani/autorske-pravo>
12. <http://klempera.tripod.com/usustava.htm>
13. <http://www.thephotoforum.com/forum/beyond-basics/55105-photography-laws-canada.html#post535167>
14. <http://www.pentaxforums.com/forums/photographic-technique/22978-photography-law-know-your-rights.html#ixzz1HRKdZsj4>
15. <http://www.mta.info/nyc/rules/rules.htm#restricted>
16. <http://www.cechoslovaci.com/topic/1052-omezeni-fotografovani-v-kuvajtu/>
17. www.digineff.cz/jaknato/ruzne/zakony.html
18. <http://www.naturephoto.cz/priroda/ptaci/135-fotografovani-ptaku-a-zakon.html>